

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - [CC BY-NC-SA 2.5](#) אסור
בשימוש מסחרי
וספרי ויקיטקסט תחת רשיון [GNU Free Doc. License](#)
בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל ר' פנחס ראובן שליט"א ולויקטקסט על פ' הרמב"ם

משנה מסכת ביכורים (מ)

פרק א • פרק ב • פרק ג • פרק ד

פרק א

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז משנה ח
משנה ט משנה י משנה יא

פרק ב

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז משנה ח
משנה ט משנה י משנה יא

פרק ג

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז משנה ח
משנה ט משנה י משנה יא משנה יב

פרק ד

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה

א

פרק

פרק א - משנה א

יש מביאין בפורים וקורין, מביאין ולא קורין, ויש שאינן מביאין. אלו שאינן מביאין, הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך של יחיד או של רבים, וכן המבריך מתוך של יחיד או מתוך של רבים לתוך שלו. הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך שלו, ודרך היחיד ודרך הרבים באמצע, הרי זה אינו מביא. רבי יהודה אומר, כזה מביא:

ר"ע מברטנורה יש מביאין בפורים וקורין. מקרא בפורים, מארמי אובד אבי עד סוף הפרשה: **והבריך לתוך של יחיד**. שחפר גמא והטמין יחור של אילן בתוכה וכסהו בעפר, והוציא ראש היחור לתוך שדה חברו או ברשות הרבים. וכן אם הנטיעה עומדת בתוך של חברו או ברשות הרבים והוציא ראש היחור בתוך שלו, אינו מביא, כדמפרש בסמוך, לפי שאין כל הגדולים מאדמתו: **ודרך היחיד או דרך הרבים באמצע**. כגון שיש לו שתי גנות משני צדי הדרכים, אינו מביא, שאין כל הגדולים מאדמתו: **כזה מביא**. כיון שיש לו רשות לעשות כן, שמתר לעשות חלל תחת רשות הרבים **[א]** כשאינו מזיק לרבים כלום, אדמתו קרינן ביה. ומכל מקום סבר רבי יהודה שאף על פי שמביא אינו קורא. ואין הלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] ומפרש הר"ש בשם הירושלמי דרבי יהודה אתיא כרבי אליעזר דסוף פרק חזקת הבתים, דמתיר לעשות חלל תחת רשות הרבים כדי שתהיה עגלה טעונה אבנים מהלכת. ומסיק דמתיר לעשות, אבל אינו שלו לעולם, ואם בא אחר להשתמש באותו חלל שתחת רשות הרבים, כל הקודם זכה, הלכך מביא ואינו קורא. ונשמע דרבי יהודה לא פליג אלא בדרך הרבים, אבל לא בדרך היחיד. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הדבר שהיו קורין הוא הכתוב בפרשת והיה כי תבוא הוא אמרו וענית ואמרת לפני ה' אלהיך עד סוף הפרשה וכבר בארנו שהמבריך הוא מי שמותח ענפי האילן בארץ וטומנם שם ועוד יתבאר לקמן מאיזה טעם אינו מביא ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק א - משנה ב

מַאִיזָה טַעַם אֵינוֹ מֵבִיא, מְשׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר, רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ (שמות כג), עַד שֶׁיְהוּ כָּל הַגְּדוּלִין מֵאֲדָמָתְךָ. הָאֲרִיסִין וְהַחֲכֹרֹת וְהַסְּקָרִיקוֹן וְהַגְּזָלָן, אֵין מֵבִיאִין מֵאוֹתוֹ הַטַּעַם, מְשׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר, רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ:

ר"ע מברטנורה הָאֲרִיסִין. מְקַבְּלִין אֶת הַשְּׂדֵה לְמַחְצָה לְשָׁלִישׁ וְלִרְבִּיעַ: חֲכִירוֹת. מְקַבְּלִין אֶת הַשְּׂדֵה בְּדָבָר קָצוּב, כֶּךָ וְכָךְ כּוֹרִים לְשָׁנָה, בֵּין שֶׁהִיא עוֹשֶׂה הֶרֶבֶה בֵּין שֶׁהִיא עוֹשֶׂה מְעַט: סְקָרִיקוֹן. הוֹרֵג נִפְשׁוֹת, וְנוֹתֵן לוֹ קֶרֶקַע כְּדִי שֶׁלֹא יִהְיֶה נֶגֶף. וְלִשׁוֹן סְקָרִיקוֹן שֶׁאֵין קֶרֶקַע וְהַנִּיחָנִי. וְאֵף עַל גֵּב דִּיחִיב לִיהָ לָפִי שְׁעָה, לֹא מֵחִיל לִיהָ, דְּסָבֵר הָאִידָנָא לְשָׁקוֹל וְלִמְחֹר תִּבְעָנָא לִיהָ בְּדִינָא: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם אֲרִיסִין הֵם הַשּׁוֹתֵפִין בַּעֲבוּדַת הַקֶּרֶקַע בַּלְבַּד וְהַחֲכֹרֹת הֵם עוֹבְדֵי הָאֲדָמָה לְמַחְצָה וְלְשָׁלִישׁ וְלִרְבִּיעַ כְּפִי מַה שִּׁיסְכִּים עִם בַּעַל הַקֶּרֶקַע וְכֹבֵר בְּאֵרְנוּ זֶה פְּעָמִים (דמאי פרק ו מא"ב ושביעית פ"ד מ"ג) וְסְקָרִיקוֹן הֵם אֲנָשִׁים גּוֹזְלֵי הַקֶּרֶקַע וְאוֹכְלֵי פִירוֹתֵיהֶם שֶׁלֹא בְּרָצוֹן בַּעֲלִיהֶן וְעוֹד יִתְבָּאֵר זֶה בַּמַּסַּכַּת גִּיטִין (דף נה:): (רמב"ם)

פרק א - משנה ג

אין מביאין בפורים חוץ משבעת המינים. לא מתמרים שבהרים, ולא מפרות שבצמקים, ולא מזיתי שמן שאינם מן המבחר. אין מביאין בפורים קדם לעצרת. אנשי הר צבועים הביאו בפוריהם קדם לעצרת, ולא קבלו מהם, מפני הכתוב שבתורה (שמות כג) וחג הקציר בפורי מעשיך אשר תזרע בשדה:

ר"ע מברטנורה אלא משבעת המינים. דכתיב (דברים כו) מראשית, ולא כל ראשית, שאין כל הפרות חביבים בפורים אלא שבעת המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל חטה ושעורה וגו', ודבש הוא דבש תמרים: **מתמרים שבהרים ופרות שבצמקים**. לפי שהן גרועין: **ולא מזיתי שמן שאינם מן המבחר**. דכתיב (שם ט) זית שמן, זית אגורי, שבאים עליו גשמים והוא אוגר שמנו לתוכו, והוא מבחר ומשבח **[ב]**: **אין מביאין בפורים קדם לעצרת**. דשתי הלחם שמביאין בעצרת אקרו בפורים (ויקרא כג), והם מתירין החדש במקדש: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ב]** לאפוקי הזיתים שבאים עליהם גשמים והם פולטים שמנם. הר"ש מירושלמי: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמר השם יתברך בבכורים ולקחת מראשית כל פרי האדמה (דברים כו) ואמרו חכמים מראשית ולא כל ראשית אין אתה מביא אלא משבעת המינים האמורים בשבח הארץ והם המנויים בפסוק (שם ח) ארץ חטה ושעורה וגו' ורצה מאמרו ודבש דבש של תמרים ואינו מביא מן הזיתים אלא מן הטוב והמשובח לאמרו זית שמן ולא אמר ארץ זית ודבש: (רמב"ם)

פרק א - משנה ד

אלו מביאין ולא קורין, הגר מביא ואינו

קורא, שאינו יכול לומר אשר נשבע הי
לאבותינו לתת לנו (דברים כו). ואם היתה אמו
מישראל (ד), מביא וקורא. וכשהוא מתפלל
בין עמו, אומר, אלהי אבות ישראל.
וכשהוא בבית הכנסת, אומר, אלהי
אבותיכם. ואם היתה אמו מישראל, אומר,
אלהי אבותינו:

ר"ע מברטנורה שאינו יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו. שאין
אבותיו מישראל, והגרים לא נטלו חלק בארץ. ורמב"ם כתב שאין
הלכה כמשנה זו, אלא הגר מביא וקורא, ומצי למימר לאבותינו לתת
לנו, מפני שהארץ נתנה לאברהם, והוא אב לגרים כמו לישראל, דכתיב
(בראשית יז) כי אב המון גוים נתתיך, ודרשינן ביה [ברכות יג.] לשעבר היית
אב לארם עכשיו אתה אב לכל העולם (ג). וכן כשהוא מתפלל, בין בינו
לבין עמו בין בבית הכנסת, אומר אלהי אבותינו, אפלו אין אמו
מישראל: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ג) לפי שהוא למדס אמונה. הר"מ. אבל כלי עלמא מודו דלא
נתחלקה הארץ לגרים. וביאר בחבירו מטעם דשבועה שנשבע לאברהם
היתה קדם שנקרא אברהם: (ד) אמו מישראל. בירושלמי פריך, כלום נשבע
לנקבות. ותרץ דאף על גב דלאמו לא נשבע, לאבי אמו שהוא מישראל נשבע.
תוספות יום טוב ועין עוד: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כל זה מבואר אלא שפסק הלכה מביא הגר עצמו בכורים וקורא
וסמכו זה למה שאמר הש"י לאברהם (בראשית יז) כי אב המון גוים נתתיך
אמרו לשעבר היית אב לארם עכשיו אתה אב לכל העולם כולו ומפני זה
יכול כל גר לומר אשר נשבעת לאבותינו לפי שאברהם היה אב לכל העולם
לפי שהוא למדס אמונה: (רמב"ם)

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, אִשָּׁה בֵּת גֵּרִים לֹא
תִּנָּשֵׂא לְכַהֲנָה, עַד שֶׁתִּהְיֶה אִמָּה מִיִּשְׂרָאֵל. אֶחָד
גֵּרִים וְאֶחָד עֲבָדִים מְשֻׁחָרְרִים, וְאֶפְלוּ עַד
עֲשָׂרָה דֹּרוֹת {ה}, עַד שֶׁתִּהְיֶה אִמָּה מִיִּשְׂרָאֵל.
הָאֲפוּטְרוֹפּוֹס וְהַשְּׁלִיחַ וְהָעֶבֶד וְהָאִשָּׁה
וְטַמְטוּס וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס, מְבִיאִין וְלֹא קוֹרִין,
שְׂאִינָן יְכוּלִין לוֹמַר (דְּבָרִים כו) אֲשֶׁר נִתְּנָה לִי ה' :

ר"ע מברטנורה לא תנשא לכהנה. דכתיב (יחזקאל מד) מזרע בית ישראל יקחו להם נשים, [וכשאמה] מישראל קרינא בה מזרע ישראל, דמשמע ואפלו מקצת זרע. והלכה כרבי אליעזר בן יעקב לכתחלה, אבל בדיעבד אם נשא אין מוציאין אותה ממנו, ובניה כשרים אפלו להיות כהנים גדולים: **האפוטרופוס**. הממנה על היתומים, בין שמנוהו בית דין בין שמנוהו אבי יתומים. אפוטרופוס אבי הקטנים, בלשון רומי קורין לאב פאטי"ר ולקטנים פו"ס: **והשליח**. שלקטן מתחלה לשלחן ביד אחר, אז מצי למשלחינהו, אבל לקטן להביאן הוא עצמו לא מצי למשלחינהו, שכל בכורים שנראו לקריאה אינן נתנים אלא בקריאה: **והאשה**. אבל אם יש לה בעל, בעלה מביא וקורא, דכתיב (דברים כו) אשר נתן לך ה' אלהיך ולביתך, מלמד שאדם מביא בכורי אשתו וקורא: **שאיין יכולין לומר אשר נתת לי**. שלא נתחלקה הארץ לנקבות {ו}. וכתב (במדבר כו) איש לפי פקדיו, עד שיהיה ודאי איש {ז}: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ה} עד עשרה דורות. לאו דוקא, דכמו שנקמר בממזר עד דור עשירי ופרושו עד עולם, הכא נמי דכותיה. ולשון הר"מ אפלו לאחר כמה דורות: {ו} ובנות צלפחד לאו בתורת חלקה לקחו אלא בתורת ירשה כמו שעל ידי זה צוה לדורות והעברתם את נחלתו וגו': {ז} תמהני דבכל דוכתי אימעיטו [טמטוס ואנדרוגינוס] מכל ספק, ובמתניתין דלקמן נמי ממעיטין קונה שני אילנות מכל ספק. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם האשה בת גרים. ענינו שיהיו אביה ואמה גרים או מזרע גרים אפיו היו להם אבות רבות בישראל כיון שלא נתערב בהם זרע ישראל בשום פנים הרי זו לדעת רבי אליעזר בן יעקב פסולה לכהונה וכשנשא הכהן בת גרים או בת עבדים משוחררים לא תתגרש מפני זה ממנו והבנים היוצאים ממנה כהנים בכהונם אבל לכתחלה אין מתירין לישא אותה כרבי אליעזר בן יעקב עד שיהא לה אב או אם או זקן או זקנה מישראל ואפיו למעלי הרבה ואז תנשא לכהונה כר' אליעזר בן יעקב לכתחלה:

והאפוטרופסין. הממונים שממנים על היתומים בין שמנה אותם אבי היתומים או בית דין :

וטומטום ידוע אינו ניכר אם זכר או נקבה :

ואנדרוגינוס. מי שיש לו אברי הזרע הידועים לזכר ולנקבה והערבים קורין אותו בנתי והוא מסופק ואמרו שאינם יכולין לומר אשר נתתה לי לפי שארץ ישראל לא נתחלקה אלא לזכרים המיוחסין הוא אשר אמר הש"י (במדבר כו) לשמות מטות אבותם ינחלו וכתוב (שם) איש לפי פקודיו עד שיהיה ודאי בלי ספק : (רמב"ם)

פרק א - משנה ו

הקונה שתי אילנות בתוך של חברו, מביא ואינו קורא. רבי מאיר אומר, מביא וקורא. יבש המעין, נקצץ האילן, מביא ואינו קורא. רבי יהודה אומר, מביא וקורא. מעצרת ועד החג, מביא וקורא. מן החג ועד חגכה, מביא ואינו קורא. רבי יהודה בן בתירא אומר, מביא וקורא :

ר"ע מברטנורה מביא ואינו קורא. מספקא ליה לתנא קמא אי קנה קרקע אי לא, הלכך מביא מספק ואינו קורא מספק. ודוקא שתי אילנות, אבל שלשה אילנות כלי עלמא מודו דקנה קרקע ומביא וקורא, כדתנן בסוף פרקין : **רבי מאיר אומר מביא וקורא**. דסבר הקונה שני אילנות נמי קנה קרקע שתחיתיהם וחוצה להם כמלא אורה וסלו **[ח]**. ואין הלכה כרבי מאיר : **יבש המעין**. שהאילן חי וגדל ממנו : **ונקצץ האילן**. והוא שיבש ונקצץ קדם שהפריש בפורים, אבל אם הפריש קדם, הואיל ונראו לקריאה ונדחו, ירקבו : **רבי יהודה אומר מביא וקורא**. כיון שהקרקע

קִים לֹא חִישׁ לְאִילָן. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: מִן הַחֵג וְעַד חֲנֻכָּה מֵבִיא וְאִינוּ קוֹרְא. דְּכִתִּיב בְּפָרְשֵׁת בְּכוּרִים (דְּבָרִים כו) וְשִׁמְחָתָּ בְּכֹל הַטּוֹב, אִין קְרִיאָה אֶלָּא בְּזִמָּן שְׂמִיחָה, מַעֲצָרֵת וְעַד הַחֵג, שְׁאֵדָם מְלַקֵּט תְּבוּאָתוֹ וּפְרוּתָיו וְשִׂמְחָתָם. וּמִהַחֵג וְאִילָךְ, אֵף עַל פִּי שְׁהֲרִיבָה פְּרוּת נִלְקָטִים עַד חֲנֻכָּה, מְכַל מְקוֹם שְׂמִיחָת אוֹתָהּ שָׁנָה כְּבֵר נִגְמָרָה בְּחֵג, הִלְכָךְ מֵבִיא וְאִינוּ קוֹרְא. וּמִחֲנֻכָּה וְאִילָךְ אִינוּ מֵבִיא כָּלָל, דְּכִתִּיב (דְּבָרִים כו) אֲשֶׁר תֵּבִיא מֵאֲרָצְךָ, כָּל זִמָּן שְׂמִיחָתָא בְּאֲרָצְךָ, וְעַד חֲנֻכָּה הֵן מְצוּיִין: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מֵבִיא וְקוֹרְא. דְּלֹא דָרִישׁ וְשִׁמְחָתָּ בְּזִמָּן שְׂמִיחָה. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: (רִיעַ מְבִרְטוּרָה).

עיקר תוי"ט (ח) וּפְרוּשׁ מֵלֵת אוֹרָה כְּתִבְתִּי בְּמִשְׁנָה ד' פֶּרֶק ה' דְּבָבָא בְּתָרָא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם רבי מאיר אומר כי הקונה שני אילנות קונה קרקע ולפיכך מביא וקורא ודבריו דחוי אבל העיקר אצלנו קנה שלשה אילנות קנה קרקע קנה שני אילנות לא קנה קרקע אבל לענין בכורים מביא מספק מפני שחכמים מסופקין אם קנה קרקע או לא ולענין מקח וממכר נאמר לא קנה ולענין בכורים נחייב אותו להביא מספק אבל אינו קורא לפי שאינם בכורים אמיתיים:

וכשיבש מעין המים שממנו היה משקה שדהו או נקצצו האילנות שמהם היה מביא הבכורים אינו קורא כלל לפי שאינו יכול לומר אשר נתת לי לפי שכבר נפסד וכאילו אין לו קרקע ור"י אומר קורא כיון שיש לו קרקע ודברו דחוי ואמר הש"י בפי' בכורים ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלהיך (שם) ואמרו בספרי אין קריאה אלא בשעת שמחה כשתמצא לומר מעצרת ועד החג מביא וקורא מחג ועד חנוכה מביא ואינו קורא לפי ששמחת אותה השנה כבר נגמרה בסוף חג הסוכות שאמר השם יתברך ושמחתם לפני ה' אלהיכם ור"י בן בתירא אינו תולה הקריאה בשמחה ואין הלכה: (רמב"ם)

פרק א - משנה ז

הַפְּרִישׁ {ט} בְּכוּרָיו וּמִכָּר שִׂדְהוֹ, מֵבִיא וְאִינוּ

קורא. והשני, מאותו המין אינו מביא, ממין אחר, מביא וקורא. רבי יהודה אומר, אף מאותו המין מביא וקורא:

ר"ע מברטנורה והשני מאותו המין אינו מביא. הקונה את השדה אינו מביא בכורים מאותה שדה מאותו המין שהביא המוכר, דכתיב (שם) הגדתי היום, פעם אחת מגיד ואינו מגיד שתי פעמים {י}: **רבי יהודה אומר אף מאותו המין מביא וקורא**. דהא דאמרן פעם אחת מגיד ואינו מגיד שתי פעמים, הני מילי באדם אחד, אבל בשני בני אדם מגיד וחוזר ומגיד. ואין הלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ט} הפריש. אין להקשות הרי נראה ונדחו, ולעיל כתב הר"ב והר"ש דירקבו, ובירושלמי מוקים למתניתין שנתן דעתו משעה ראשונה למכרה: {י} וצריך לומר דאף על גב דמוכר נמי אינו קורא, כל שהביא הוא בכלל הגדתי היום. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השני הוא אותו שקנה הקרקע ואינו מביא מאותו המין שהביא הראשון [*עיי' תוי"ט] וקורא ואמר השם יתברך בפרשת בכורים הגדתי היום לה' ואמרו פעם אחת אתה מגיד ולא שתי פעמים ורבי יהודה אומר הני מילי באדם אחד אבל בשני בני אדם מגיד וחוזר ומגיד ואינה הלכה: (רמב"ם)

פרק א - משנה ח

הפריש בכוריו, נבזזו, נמקו, נגנבו, אבדו, או שנטמאו, מביא אחרים תחתיהם ואינו קורא. והשניים אינם חיבים עליהם חמש. נטמאו בעזרה, נופץ {יא} ואינו קורא {יב}:

ר"ע מברטנורה נמקו. נרקבו ונמסו, כמו אתם ימקו (ויקרא כו): **נבזזו**. נגזלו ממנו, כמו בזזנו לנו (דברים ב): **אין חיבין עליהם חמש**. זר שאכלן אינו

מְשַׁלֵּם אֶת הַחֶמֶשׁ. וְהָדָּ מִתְנִיתִין יַחֲדָאָה הִיא וְאִינָה הִלְכָה, אֶלָּא הִלְכָה שְׁחִיבִים עֲלֵיהֶם חֶמֶשׁ: **נְטָמָאוּ בְעֶזְרָה נּוֹפֵץ וְאִינוּ קוֹרָא.** גְּרָסִינוּ, כְּלוּמַר מְנַעַר וּמְרִיק הֶסֶל מִן הַפְּרוֹת כִּינּוּן שְׁנִטְמָאוּ, וְהֶסֶל נִתֵּן לַפְּהָגִים דְּכִתִּיב (שם כו) וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטָּנָא מִיָּדָּ, פְּעָמִים שְׁאִין הַכֹּהֵן לִזְקֹחַ אֶלָּא הַטָּנָא. וְאִינוּ חֵיב לְהִבְיָא בְּכוּרִים אַחֲרִים תַּחְתִּיָּהוּ, דְּכִינּוּן שְׁבָאוּ לְהַר הַבֵּית לֹא מִתְחִיב וְהוּא בְּאַחֲרִיּוּתָן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יא} נופץ. וְקָשָׁה, דְּהוֹאִיל וְאִינוּ חֵיב בְּאַחֲרִיּוּתָן אֶלָּא עַד הַר הַבֵּית כְּדִתְּנָן בְּסֻמוּךְ, לְתַנִּי נְטָמָאוּ בְּהַר הַבֵּית, וַיֵּשׁ לֹמֵר דְּמָשׁוּם וְאִינוּ קוֹרָא הָיוּ רְבוּתָא, דְּאַפְלוּ הִבְיָאם טְהוּרִים עַד לְעֶזְרָה אִינוּ קוֹרָא (וְעַן מְשָׁנָה ח פָּרָק ו דְּשַׁבָּת). תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: **{יב} וְאִינוּ קוֹרָא.** כְּתִיב הָר"שׁ לְחַד פְּרוּשׁ בִּירוּשְׁלָמִי דְּטַעֲמָא מָשׁוּם דָּאם נְטָמָאוּ לִיכָא שְׁמָחָה, וְכִתִּיב וְאַמְרַת וְשְׁמַחַת: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם נמקו. כמו נמסו המק בשרו (זכריה יד) אתם ימקו (ויקרא כו) ואחרים רבים:

נבזזו ג"כ ידוע מגזרת לבוז בז (ישעיה י):

ואינו קורא. לפי שאי אפשר לומר הבאתי את ראשית פרי האדמה מפני שאינו ראשית ועוד יתבאר לך שהבכורים האמיתיים חייבים עליהם חומש: ופי' נופץ כמו נוער או מריק מגזרת נעור וריק: (רמב"ם)

פרק א - משנה ט

וּמִנִּין שֶׁהוּא חֵיב בְּאַחֲרִיּוּתָן עַד שְׁיָבִיא לְהַר הַבֵּית, שְׁנֶאֱמַר (שמות כג) רִאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ, מְלֻמָּד שְׁחִיב בְּאַחֲרִיּוּתָם עַד שְׁיָבִיא לְהַר הַבֵּית. הָרִי שֶׁהִבְיָא מִמֵּין אֶחָד וְקָרָא, וְחִזַּר וְהִבְיָא מִמֵּין אַחֵר, אִינוּ קוֹרָא:

ר"ע מברטנורה **הרי שְׁהִבִּיא מִמִּין אֶחָד וְקָרָא.** לא נִצְרָכָה אֶלָּא לְרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר לְעִיל מַגִּיד וְחוֹזֵר וּמַגִּיד, קָא מְשַׁמַּע לֵן דְּמוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה דְּאָדָם אֶחָד אֵינוֹ מַגִּיד וְחוֹזֵר וּמַגִּיד : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם **כבר בארנו אמרם פעם אחת אתה מגיד ולא פעם שני ולפיכך כיון שקרא פעם אחת לא יחזור ויקרא פעם שניה :** (רמב"ם)

פרק א - משנה י

וְאֵלוֹ מְבִיאִין וְקוֹרִין, מִן הָעֶצֶרֶת וְעַד הַחֵג, מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים, מִפְּרוֹת שְׂבָהָרִים, מִתְּמָרוֹת שְׂבַעֲמָקִים, וּמִזֵּיתֵי שָׁמֶן, מֵעֵבֶר הַיֵּרֶדֶן. רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמֵר, אֵין מְבִיאִין בְּכוּרִים מֵעֵבֶר הַיֵּרֶדֶן, שְׂאִינָה אֶרֶץ זָבֵת חֶלֶב וּדְבַשׁ :

ר"ע מברטנורה **הכי גרסינן מפרות שְׂבָהָרִים וּמִתְּמָרוֹת שְׂבַעֲמָקִים וּמִזֵּיתֵי שָׁמֶן מֵעֵבֶר הַיֵּרֶדֶן, רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמֵר אֵין מְבִיאִין בְּכוּרִים מֵעֵבֶר הַיֵּרֶדֶן שְׂאִינָה אֶרֶץ זָבֵת חֶלֶב וּדְבַשׁ.** וְהָכִי פְּרוּשׁוֹ, פְּרוֹת שְׂבָהָרִים הֵם מְטַעֲמִים יוֹתֵר מִפְּרוֹת שְׂבַעֲמָקִים, הַלֵּכָךְ מְבִיאִים בְּכוּרִים מִפְּרוֹת שְׂבָהָרִים. אֲבָל הַתְּמָרִים הֵם הַפָּז זֶה, שֶׁהַתְּמָרִים שְׂבַעֲמָקִים הֵם יוֹתֵר מִלֵּאִים מְדַבֵּשׁ, וְהַנֶּרְצָה מִהַתְּמָרִים הוּא הַדְּבַשׁ שְׂבָהָם, שֶׁהָרִי הַתּוֹרָה קָרָא לַתְּמָרִים דְּבַשׁ, הַלֵּכָךְ מְבִיאִין בְּכוּרִים מִתְּמָרוֹת שְׂבַעֲמָקִים וְלֹא מִשָּׁל הָרִים. וּמִזֵּיתֵי שָׁמֶן, מִזֵּיתִים הַעוֹשִׂים שָׁמֶן. מֵעֵבֶר הַיֵּרֶדֶן, מִפְּרוֹת שֶׁל עֵבֶר הַיֵּרֶדֶן נִמְי מְבִיאִים בְּכוּרִים, אֵף עַל פִּי שְׂאִינָה אֶרֶץ זָבֵת חֶלֶב וּדְבַשׁ, שֶׁכֵּיוֹן שֶׁנִּתְּנָה הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל קָרִינָא בָּהּ פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִתְּנָה לִי. וּפְלִיג רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי וְאָמַר אֵין מְבִיאִין בְּכוּרִים מֵעֵבֶר הַיֵּרֶדֶן, וְאֵין הַלֵּכָה כְּרַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם **פירות שבהרים יותר טובים מפירות העמקים ויותר מוטעמים והתמרים במישור ובעמק יש בהם יותר דבש ואנחנו רצוננו מן התמרים רוב הדבש לפי שהכתוב קראם דבש כמו שזכרנו ועבר לירדן אע"פ שאינה זבת**

חלב ודבש הש"י נתנה לנו ואפשר לנו לומר אשר נתתה לי ואין הלכה כר' יוסי הגלילי : (רמב"ם)

פרק א - משנה יא

הקונה שלשה אילנות בתוך של חברו, מביא וקורא. רבי מאיר אומר, אפלו שנים. קנה אילו וקרקעו, מביא וקורא. רבי יהודה אומר, אף בעלי אריסות וחכורות {יד}, מביאין וקורין :

ר"ע מברטנורה הקונה שלשה אילנות. בסתם, ולא פרש אם קנה קרקע אם לאו : מביא וקורא. דבסתם קנה קרקע שתחתייהו וחוצה להו {יג}. אבל פחות משלשה אילנות בסתם לא קנה קרקע. ורבי מאיר פליג ואמר דאף שני אילנות נמי קנה קרקע, ואין הלכה כרבי מאיר : אף בעלי אריסות וחכירות מביאים וקוראים. דסבר רבי יהודה אריס וחוכר יש לו קנין בארץ כאלו יש לו חלק בה. ואין הלכה כרבי יהודה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יג} ולשון הגמרא בבא בתרא דף פ"ב הרי זה קנה תחתיהו וביניהו וחוצה להו כמלא אורה וסלו. ופרש הרשב"ם תחתיהו, תחת עקר האילנות והנופות. וביניהו, קרקע מגלה שבין נופות אילו זה לנופות אילו זה. וחוצה להו, סביב האילנות מקום שכלין נופותיהו ולחוץ. כמלא אורה וסלו, אחוצה להו קאי : {יד} וחכורות. בחכירי בתי אבות היא. ירושלמי. והשתא אתי שפיר דרבי יהודה לא פליג במשנה ב'. תוספות יום טוב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר בארנו שר' מאיר סובר שהקונה שני אילנות סתם קנה קרקע ור' יהודה סובר שאריס וחוכר יש לו קנין בארץ *כגון שיש לו בה חלק וזכות מן הזכויות ואין הלכה כר' מאיר ולא כר' יהודה וכבר בארנו זה : (רמב"ם)

פרק ב - משנה א

התְרוּמָה וְהַבְכוּרִים, חֲזִיבִים עָלֶיהֶן מִיתָה
וְחֹמֶשׁ, וְאַסּוּרִים לְזָרִים, וְהֵם נִכְסֵי כֹהֵן,
וְעוֹלִין בְּאַחַד וּמֵאָה, וְטֻעוֹנִין רְחִיצַת יָדַיִם
וְהָעֶרֶב שְׁמֶשׁ. הָרִי אֵלּוּ בַתְרוּמָה וּבְכוּרִים, מֵהַ
שָּׂאִין כֹּהֵן בַּמַּעֲשֶׂר:

ר"ע מברטנורה הַתְרוּמָה וְהַבְכוּרִים חֲזִיבִין עָלֶיהֶן מִיתָה. זֶר הָאוֹכֵל
בְּמִזֵּיד חֲזִיב מִיתָה בְּיָדֵי שְׂמִים, דְּכֹתִיב בַּתְרוּמָה (וַיִּקְרָא כב) וּמָתוּ בּוֹ כִּי
יִחַלְלֶהוּ, וּבְכוּרִים אֶקְרוּ תְרוּמָה, דְּאָמַר מִן וּתְרוּמַת יִדָּד, אֵלּוּ בְכוּרִים,
שְׁנֵאמַר בָּהֶן (דְּבָרִים כו) וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטָּמֵא מִיָּדָד: וְחֹמֶשׁ. הָאוֹכֵל שׁוֹגֵג
מִשְׁלֵם קֶרֶן לַבַּעֲלִים וְחֹמֶשׁ לְכָל כֹּהֵן שִׁירְצָה: וְאַסּוּרִים לְזָרִים. בְּחֻנָּם
הִיא שְׁנוּיָה, דְּכִיּוֹן שְׁחֲזִיבִין עָלֶיהֶם מִיתָה וְחֹמֶשׁ פְּשִׁיטָא שְׁאַסּוּרִים
לְזָרִים. וְלִרְבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר חֲזִי שְׁעוֹר אָסוּר מִן הַתּוֹרָה, מְצִינָן לְמִימַר
דְּתֵנָן אָסוּרִים לְזָרִים לְחֲזִי שְׁעוֹר, שֶׁהוּא אָסוּר מִן הַתּוֹרָה, וְאִין בּוֹ לֹא
מִיתָה וְלֹא חֹמֶשׁ: וְהוּן נִכְסֵי כֹהֵן. שֵׁיכּוֹל לְמַכְרוֹ וְלָקַח בָּהֶן עֲבָדִים
וְקִרְקָעוֹת וּבִהְמָה טְמֵאָה: וְעוֹלִים בְּאַחַד וּמֵאָה. אִם נִתְעַרְבוּ בְּמֵאָה שֶׁל
חֲלִין: וְטֻעוֹנִים רְחִיצַת יָדַיִם. הַבָּא לְגַע בָּהֶן צָרִיךְ לְטַל יָדָיו תִּחְלָה,
שֶׁסֶתֶם יָדַיִם פּוֹסְלוֹת אֶת הַתְרוּמָה, וּבְכוּרִים נִמִּי אֶקְרוּ תְרוּמָה: וְהָעֶרֶב
שְׁמֶשׁ. טְמֵא שֶׁטָּבֵל אֵינוֹ אוֹכֵל בַּתְרוּמָה עַד שִׁיעָרִיב שְׁמֶשׁוֹ, דְּכֹתִיב (וַיִּקְרָא
כב) וּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר וְאַחֲרָיו יֹאכַל מִן הַקֹּדֶשִׁים, וְהוּא הָדִין לְבְכוּרִים: מֵהַ
שָּׂאִין כֹּהֵן בַּמַּעֲשֶׂר. דְּשָׂרִי לְזָרִים, וְאַסּוּר לְקִנּוֹת בְּדָמִי מַעֲשֶׂר שְׁנֵי בִהְמָה

טמאה ועבדים וקרקעות, ובטל ברוב היקף דאין לו מתירין, והנוגע בו אין טעון רחיצת ידים, ואין צריך הערב שמש, דאמרינן טבל ועלה אוכל במעשר : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם כבר בארנו שהבכורים נקראים תרומה וכבר בארנו בפרק ג' (מ"ז) ממסכת תרומה שהראיה מן הכתוב שאמר והבאתם שמה עולותיכם ואמר ותרומת ידך אלו בכורים על כן נתחייבו הבכורים בכל דיני תרומה כמו שבארנו בערלה (פ"ב מ"א) וענין אמרם הן נכסי כהן שהוא מקדש אשה בהן : ואמר מה שאין כן במעשר. מבואר לפי שטבול יום אוכל במעשר כפי העקרים שיש בידינו והוא אמרם (נגעים פי"ד מ"ג) טבל אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה הביא כפרתו אוכל בקדשים וכבר זכרנו זה בתחלת ברכות וכן פירות מעשר אינו חייב בנטילת ידים לאכילתם ופירות תרומה צריך ליטול ידיו קודם שיאכל אותם כמו שיתבאר במסכת חגיגה אבל הפת בין שיהיה תרומה או מעשר או חולין לא יאכלנו עד שיטול ידיו כמו שהוא העיקר בתורתנו וזה המעשר שנתן חלוק בינו ובין התרומה הוא מעשר שני : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ב

יש במעשר ובבכורים מה שאין כן בתרומה, שהמעשר והבכורים טעונים הבאת מקום, וטעונים ודוי, ואסורין לאונן. רבי שמעון מתיר. וחיבין בבעור. ורבי שמעון פוטר. ואסורין כל שהן מלאכל בירושלים. וגדוליהן אסורים {א} מלאכל בירושלים אף לזרים ולבהמה. רבי שמעון מתיר. הרי אלו במעשר ובבכורים, מה שאין כן בתרומה :

ר"ע מברטנורה הבאת מקום. להעלותן לירושלים, דכתיב (דברים יב), והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם,

וְדַרְשִׁינוּ תְּרוּמַת יָדְכֶם אֵלֹו הַבְּכוֹרִים : וְטֻעֻנִּים וְדֹוּי . בַּמַּעֲשֵׂר כְּתִיב (שם כו) וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בַּעֲרֹתִי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבֵּית, וּבְבְכוֹרִים כְּתִיב (שם) וְעִנִּיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אֲבָד אָבִי . וְאָף עַל גֵּב דְּתֵרוּמָה נָמִי בַּעֲיָא וְדֹוּי כְּדָאמְרִינוּ וְגַם נִתְּתִיו לְלוֹי זֹו תְּרוּמָה וְתֵרוּמַת מַעֲשֵׂר, מִיָּהוּ מַעֲשֵׂר וּבְכוֹרִים מַעֲשֵׂר לְבָדוֹ אוֹ בְכוֹרִים לְבָדוֹן טֻעֻנִּים וְדֹוּי, וְתֵרוּמָה אִי לִית לִיה אֶלָּא תְּרוּמָה לְבָדָה אֵינּוּ טַעוֹן וְדֹוּי : וְאִסּוּרִין לְאוֹנוֹן . בַּמַּעֲשֵׂר כְּתִיב (שם) לֹא אֲכָלְתִּי בְּאֵנִי מִמֶּנּוּ . וּבְבְכוֹרִים נֶאֱמַר (שם) וְשִׁמַּחְתָּ בְּכָל הַטּוֹב, מִלְּמַד שְׁאִסּוּרִים לְאוֹנוֹן : וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר . בְּכוֹרִים לְאוֹנוֹן, דְּתֵרוּמָה קָרִינָהוּ רַחֲמָנָא, וְתֵרוּמָה שְׂרָא לְאוֹנוֹן : וְחִיבִים בַּבְּעוֹר . לְבַעֲרוֹן מִן הָעוֹלָם לְסוּף שְׁלֹשׁ שָׁנִים, כְּדִכְתִּיב בְּפָרָשַׁת מַעֲשֵׂר (דְּבָרִים כו) בַּעֲרֹתִי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבֵּית, וּמִשְׁמַע נָמִי בְּכוֹרִים מִדְּכִתִּיב הַקֹּדֶשׁ, הַקֹּדֶשׁ הָאֲמוֹר לְמַעַלָּה, אֵלֹו בְּכוֹרִים שְׁנֶאֱמָרוּ בְּפָרָשָׁה שְׁלֹמַעֲלָה : וְרַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר . בְּכוֹרִים מִן הַבְּעוֹר, אֶלָּא יִנְתְּנוּ לַכֹּהֵן, דְּתֵרוּמָה קָרִינָהוּ רַחֲמָנָא, וְתֵרוּמָה אִין צְרִיךְ לְבַעֲרָה מִן הָעוֹלָם : וְאִסּוּרִים . מַעֲשֵׂר שְׁנִי וּבְכוֹרִים שְׁנִיתֵּעֲרְבוּ בְּחֵלִין אוֹסְרִים תַּעֲרַבְתָּן בְּכָל שָׁהוּ, וְאִין עוֹלִים בְּאַחַד וּמֵאָה : מְלֹאכֶל בִּירוּשָׁלַיִם . כְּלוּמַר אִם נִתְּעֲרְבוּ הַמַּעֲשֵׂר שְׁנִי אוֹ הַבְּכוֹרִים בְּעוֹד שָׁהוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם, אִזּוֹ אוֹסְרִים תַּעֲרַבְתָּן בְּכָל שָׁהוּא מְלֹאכֶל בְּתוֹרַת חֵלִין, מִשּׁוּם דִּהּוּי דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין, הוּאִיל וְיִכּוֹל לֶאֱכֹל הַתַּעֲרֵבַת כֻּלָּהּ בְּמִקּוּמָהּ . אֲבָל מַעֲשֵׂר שְׁנִי וּבְכוֹרִים שְׁנִיתֵּעֲרְבוּ בְּחֵלִין חוּץ לִירוּשָׁלַיִם אֵינּוּ אוֹסְרִין בְּכָל שָׁהוּא, הוּאִיל וְיֵישׁ טֶרַח לְהַעֲלוֹתָן, לֹא מִקְרִי דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין : וְגִדּוּלֵיהֶם אִסּוּרִים . תַּעֲרֵבַת שֶׁל מַעֲשֵׂר וּבְכוֹרִים שְׁזָרְעָם וְצִמְחוּ וְגִדְּלוּ, אוֹתָן הַגִּדּוּלִים נָמִי אִסּוּרִים לֶאֱכֹל בְּתוֹרַת חֵלִין אִם זָרְעוּ וְגִדְּלוּ בִירוּשָׁלַיִם . וְאוֹסְרִין תַּעֲרַבְתָּן בְּכָל שָׁהוּא, כִּינּוּ שְׁיִכּוֹלִים לֶאֱכֹל בְּמִקּוּמָם : אִף לְזָרִים וּלְבִהֶמָּה . מַעֲשֵׂר שְׁנִי וּבְכוֹרִים שְׁאוֹסְרִין תַּעֲרַבְתָּן בְּכָל שָׁהוּא, וְגִדּוּלֵיהֶן נָמִי דְאִסּוּרִין, אִף לְזָרִים וּלְבִהֶמָּה אִסּוּרִים . אִם בְּכוֹרִים הֵם אוֹסְרִין הַתַּעֲרֵבַת לְזָרִים, וְאִם מַעֲשֵׂר הוּא אוֹסֵר [אֵת] הַתַּעֲרֵבַת לְבִהֶמָּה, דְּלֹא תִימָא דְּוָקָא לְעִנְיָן לֶאֱכֹל חוּץ לִירוּשָׁלַיִם הוּא דְאִסּוּרִים בְּכָל שָׁהוּא, דְּלֵהֲאִי מִלְּתָא חֲשִׁיבִי דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין כִּינּוּ שְׁיִכּוֹל לֶאֱכֹל בְּמִקּוּמָם בִּירוּשָׁלַיִם וְאִפְלוּ בְּאֶלְף לֹא בְּטָלִי, אֲבָל לְאִסּוּר הַתַּעֲרֵבַת לְזָרִים וּלְבִהֶמָּה דְאִסּוּר זְרוֹת וּבִהֶמָּה אִין לוֹ מִתִּירִין, סְלִקָא דַּעֲתָדָא אִמִּינָא דְּלֹא יֵאָסְרוּ תַּעֲרַבְתָּן בְּכָל שָׁהוּא, קִמְשִׁמַּע לָן דְּכִינּוּ דְּחַל עַל הַתַּעֲרֵבַת שֶׁם בְּכוֹרִים וּמַעֲשֵׂר לְאִסּוּר לֶאֱכֹל חוּץ לִירוּשָׁלַיִם, חַל נָמִי לְעִנְיָן זֶה לְאִסּוּר לֶאֱכֹל לְזָרִים אִם הֵן בְּכוֹרִים, אוֹ לְבִהֶמָּה אִם הוּא מַעֲשֵׂר : וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר . אֲגִדּוּלֵיהֶן בְּלֶבֶד קָאִי, דְּסִבֵּר כֶּבֶר בְּטָלִים הֵם, אֲבָל בְּתַעֲרֵבַת עֲצָמָה מוֹדָה רַבִּי שְׁמַעוֹן . וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּכֻלָּהּ מִתְּנִיתִין : מַה שְׂאִין כּוֹ בְּתֵרוּמָה . שְׁכַל הַדִּינִים הַלְלוּ אִין נוֹהֲגִים בְּתֵרוּמָה : (ר"ע מְבַרְטִנּוּרָה) .

עיקר תוי"ט [א] וְגִדּוּלֵיהֶן אִסּוּרִין כּו' אִף לְזָרִים וְכו' . וְתִימָה דְּבִמְשָׁנָה ד' פָּרָק ט' דְּתֵרוּמוֹת תֵּנּוּ גִדּוּלֵי תְּרוּמָה וְתֵרוּמָה . וְעִין בְּתוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב . וְאִישׁ אֶחָד הָעִיר לְבָבִי בְּדִבְרֵי הַר"ב דְּמִישֵׁב קִשְׁיָא הַזֹּאת, שְׁכַתָּב בְּדִבּוּר הַמִּתְחִיל וְגִדּוּלֵיהֶם אִסּוּרִים, תַּעֲרֵבוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂר כּו' שְׁזָרְעָם וְצִמְחוּ אוֹתָן הַגִּדּוּלִים נָמִי

אֲסוּרִים כּוֹי, אִם כֵּן הוּא הַדָּבָר הַחֲמוּר, דִּהְיִי שָׁם נִשְׁנָה הַמִּדְמָע גְּדוּלְיָהוּן חֲלִין. וְחֻבָּלִים נִפְּלוּ בְּנִעִימִים : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם נאמר בתורה במעשר שני ובכורים שהם טעונים הבאת מקום ואמר במעשר שני (דברים יד) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרד וגו' ואמר בבכורים (שם כו) ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' ואמרו בשניהם וטעונים ודוי משא"כ בתרומה וכבר קדם לך במסכת מע"ש שהוא צריך להתודות על התרומה והוא אמרו ית' וגם נתתיו ללוי זה תרומה ותרומת מעשר ותירצו זו הקושיא בגמרא ואמרו שענין זה הדבר *שלא היה אצלו אלא הבכורים בלבד או מעשר שני בלבד והוא חייב בודוי וכשלא היה לו אלא התרומה אינו חייב בודוי וכבר בארנו לשם איסור מעשר שני על האונן לאמרו (שם) לא אכלתי באוני ממנו ולפי שהבכורים נאמר בהם (שם) ושמחת בכל הטוב נאסרו גם כן לאונן :

רבי שמעון מתיר. בכורים לאונן מפני שלא נאמר בהם זה הדבר :

וחייבין בביעור. לפי שדינו ודין המעשר שוה לפי שפרשת בכורים סמוכה לפרשת ודוי שנאמר בה (שם) בערתי הקדש מן הבית :

ורבי שמעון אומר תנתן לכהן כמו התרומה. כבר בארנו דעת ר"ש בפ' אחרון ממעשר שני : ואמרו ואסורין כל שהן מלאכול בירושלים. זה המאמר צריך הקדמה ואז יתבאר והוא כשנתערב דבר אסור בדבר מותר לא יהיה דרך להתיר אותו הדבר האסור לעולם כמו תערובת הערלה או כלאי הכרם או התרומה בחולין דיניהם כמו שקדם והוא שיעלה בשיעורו או יאסור בנותן טעם כמו שנתבאר בפרק שני מערלה וכשיתכן בשום דרך מן הדרכים להתיר אותו דבר האסור בשום זמן מן הזמנים יאסר אותו התערובת כולו ואפי' נתערב חלק אחד באלף חלקים עד שיהיה מותר הכל על דרך היתרו לפי שיש לנו דרך להתיר הכל כיצד כגון שנפלה ביצה שנולדה ביום טוב שהיא אסורה ביום טוב ונתערבה בכמה ביצים אותם הביצים כולם הם אסורין לאוכלם ולא תבטל אותה הביצה במעוטה כיון שלמחרת יהיו הכל מותרין וזהו אמרם דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל ואומר לך בכאן שכשנתערב אפילו שיעור מועט ממעשר שני או מן הבכורים אפי' בכמה משאות מחולין ויהיה אותו הערוב בירושלים בלבד יהיה דין אותו

התערובת כדין מעשר שני או הבכורים ולא נאמר בו יעלה באחד ומאה ולא בשיעור אחד מן השיעורים לפי שהוא דבר שיש לו מתירין לפי שנאמר לבעליו כיון שאתה בירושלים והוא מקום אכילת המעשר והבכורים כמו שיתבאר אכול הכל בתורת מעשר ונאמר לכהן אכול הכל בתורת בכורים : ואמרם גדוליהן אסורים מלאכול בירושלים. ענינו כי כשזרע אותו דבר שנתערבה בירושלים שהצומח ממנו כמוהו אסור לאכלו בתורת חולין אלא בתורת מעשר אם היה זה שנתערב במעשר או בתורת בכורים אם היה התערובת בכורים ואסור לו גם כן הזרע שלו כיון שיש לו מתירין קרובים לפי שהוא בירושלים : ואמרו אף לזרים אף לבהמה. רוצה בו כי מה שנתערב בו הבכורים בכל שהוא אסור לזרים ולא נאמר כיון שהוא אסור לזרים יהיה דינו כמו דבר שאין לו מתירין ויעלה באחד ומאה כשנתערב בירושלים והודיענו שזה אסור אע"פ שהוא כן והוא אמר אף לזרים והשיעור אע"פ שהוא אסור לזרים אוסר בכל שהוא וכמו כן המעורב ממעשר שני אע"פ שהוא אסור להאכילו לבהמה והיו אלו החולין קודם התערובת מותרות לבהמה לא נאמר שזו התערובת חזר כמו דבר שאין לו מתירין ועולה אלא מעשר שני והבכורים לעולם כשנתערב מהם שום דבר בירושלים אינו עולה בשום פנים אלא אסורים כל שהם וכן גדוליהם וזהו בתקנת חכמים שהם נתנו תערובת אלו השני דברים בירושלים בלבד כדבר שיש לו מתירין כיון שיכול לאכלו שם בקדושה והוא אמרם עשו ירושלים כדבר שיש לו מתירין כמה דתימא דבר שיש לו מתירין אוסר כל שהוא ודכוותיה ירושלים אוסרת כל שהוא והבן זה העיקר :

ורבי שמעון חולק בגדוליהם לפי שהוא אומר כבר בטלו אבל התערובת עצמו אין חולק בו רבי שמעון שהוא אוסר בכל שהוא וזהו אמנם בנתינת טעם לדעת ר"ש ערובין בעינן הם גדולים כבר בטלו אבל התרומה אין בה דבר מאלו הדינים כמו שנתבאר ואין הלכה כר"ש בכל אלו המחלוקות : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ג

יֵשׁ בַּתְרוּמָה וּבַמַּעֲשֵׂר מֶה שְּׂאִין כֵּן בַּבְּכוּרִים,
שֶׁהַתְרוּמָה וְהַמַּעֲשֵׂר אוֹסְרִין אֶת הַגֶּרֶן, וְיֵשׁ
לָהֶם שְׁעוֹר, וְנוֹהֲגִים בְּכָל הַפְּרוֹת, בַּפְּנֵי הַבֵּית
וְשֹׁלָא בַּפְּנֵי הַבֵּית {ג}, וּבְאַרְיִסִין וּבַחֲכוּרוֹת
וּבַסְּקָרִיקוֹן וּבַגְּזָלָן. הֲרִי אֵלּוּ בַּתְרוּמָה
וּבַמַּעֲשֵׂר, מֶה שְּׂאִין כֵּן בַּבְּכוּרִים:

ר"ע מברטנורה אוֹסְרִין אֶת הַגֶּרֶן. אֲסוּר לֶאֱכֹל מִתְּבוּאָה שֶׁבִּגְרֵן עַד
שֶׁיִּפְרֹשׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת, אֲבָל בְּכוּרִים אֵינָן אוֹסְרִין: וְיֵשׁ לָהֶן שְׁעוֹר.
תְּרוּמָה יֵשׁ לָהּ שְׁעוֹר מִדֶּרֶבֶן אֶחָד מִחֻמְשִׁים, אֲבָל בְּכוּרִים אֵין לָהֶם
שְׁעוֹר אֲפִלּוּ מִדֶּרֶבֶן {ב}: וְנוֹהֲגִים בְּכָל הַפְּרוֹת. מִדֶּרֶבֶן, וּבְכוּרִים אֵינָן
בָּאִין אֶלָּא מִשְׁבַּעַת הַמִּינִין: בַּפְּנֵי הַבֵּית וְשֹׁלָא בַּפְּנֵי הַבֵּית. וּבְכוּרִים אֵינָן
אֶלָּא בַּפְּנֵי הַבֵּית בִּלְבַד, דְּכֻתִּיב בָּהוּ (דְּבָרִים כו) וְהִנִּיחוּ לִפְנֵי מִזְבֵּחַ ה' אֶלְהֵיךָ,
אִם אֵין מִזְבֵּחַ אֵין בְּכוּרִים: וּבְאַרְיִסוֹת וּבַחֲכִירוֹת וְכו'. מִפְּרֹשׁ לְעִיל בְּרִישׁ
פֶּרֶק קמ"א, וּבְכוּרִים אֵינָן בָּאִין אֶלָּא מִמֵּי שֶׁהִקְרַקע שָׁלוּ מִן הַדִּין דְּכֻתִּיב
(שְׁמוֹת כג) בְּכוּרִי אֲדַמְתִּךָ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ב} וּבַפֶּרֶק קמ"א דִּפְּאָה מִשְׁמַע מִלְּשׁוֹנוֹ דְּמִדֶּרֶבֶן יֵשׁ לָהֶם שְׁעוֹר,
וְכֵן כָּתֹב הַר"ם דְּמִדְּבָרֵיהֶם צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ אֶחָד מִשְׁשִׁים. וְלִמָּה שֶׁכָּתַבְתִּי
בְּרִישׁ פֶּאָה בְּשֵׁם רַש"י דְּשְׁעוֹר תְּרוּמָה רְמוּזָה בַּפְּסוּקִים. יֵשׁ לוֹמַר דְּהַכִּי
קֹאמֵר דְּתְרוּמָה יֵשׁ לָהּ שְׁעוֹר מִדֶּרֶבֶן בְּדֶרֶךְ אֲסַמְכָתָא, אֲבָל בְּכוּרִים אֵין לָהֶם
שְׁעוֹר מִדֶּרֶבֶן בְּדֶרֶךְ אֲסַמְכָתָא: {ג} וְשֹׁלָא בַּפְּנֵי הַבֵּית. כָּל זֶה נִלְמַד בַּסְּפָרִי
פְּרֻשֶׁת קָרַח וּפְרֻשֶׁת רֹאה. וְעֵין בְּפִירוּשׁ הַר"ב בְּסוּף שְׁקָלִים. (וּלְעֵנִין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בָזְמוּ
הַזֶּה עֵין יוֹרָה דְּעָה סִימָן שִׁל"א. בֵּית דֹּד): (עיקר תוי"ט).

רמב"ם (ראו פירוש רבינו למשנה ב') (רמב"ם)

פרק ב - משנה ד

וַיֵּשׁ בַּבְּכוֹרִים מֶה שְּׂאִין כֵּן בַּתְּרוּמָה וּבִמְעֶשֶׂר,
שֶׁהַבְּכוֹרִים נִקְנִין בַּמַּחְבֵּר לַקֶּרֶקַע, וְעוֹשֶׂה אָדָם
כָּל שְׂדֵהוּ בְּכוֹרִים, וְחַיֵּב בְּאַחֲרֵי־וֹתָם, וְטַעוֹנִים
קֶרֶבָן וְשִׁיר וְתִנּוּפָה וְלִינָה :

ר"ע מברטנורה נקנים במחבר לקרקע. דְּכֶתִיב (במדבר יח) בְּכוֹרֵי כָּל אֲשֶׁר
בְּאֶרֶץ, בְּשַׁעֲה שֶׁהֵם מַחְבְּרִים בְּאֶרֶץ בְּכוֹרִים הֵם, וְהָכִי תִּנֶּן לְקָמֹן יוֹרֵד
אָדָם לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ וְכוּ' קוֹשְׁרוֹ בְּגָמִי וְאוֹמֵר הָרִי אֵלָיו בְּכוֹרִים : וְעוֹשֶׂה אָדָם
כָּל שְׂדֵהוּ בְּכוֹרִים. דְּכֶתִיב בְּכוֹרֵי כָּל, מֵרֵאשִׁית כָּל {ד} : וְטַעוֹנִים קֶרֶבָן.
נֶאֱמַר בַּבְּכוֹרִים שְׂמֵחָה, וְשִׂמְחָת בְּכָל הַטּוֹב, וְנֶאֱמַר לְהֵלֶן (דברים כו) וְזִבְחַת
שְׁלָמִים וְאֶכְלֹתָ שֶׁם וְשִׂמְחָת, מֶה לְהֵלֶן שְׁלָמִים אֵף כָּאֵן שְׁלָמִים : וְשִׁיר.
נֶאֱמַר כָּאֵן בְּכָל הַטּוֹב, וְנֶאֱמַר לְהֵלֶן (ויחזקאל לג) כְּשִׁיר עֲגָבִים יִפֶּה קוֹל וּמִטֵּב
נֶגֶן : וְתִנּוּפָה. כְּתִיב הִכָּא וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטָּנָא מִיָּדָד, וְכֶתִיב הֵתֵם (ויקרא ז)
יָדָיו תִּבְיָאֵינָה אֶת אֲשֵׁי ה', מֶה לְהֵלֶן תִּנּוּפָה אֵף כָּאֵן תִּנּוּפָה : וְלִינָה. שְׁיָלִין
בִּירוּשָׁלַיִם כָּל הַלְיָלָה שֶׁל אַחֵר הַיּוֹם שֶׁהֵבִיא הַבְּכוֹרִים, דְּכֶתִיב (דברים טו)
וּפָנִית בַּבֶּקֶר וְהִלַּכְתָּ לְאַהֲלֶיךָ, הָא כָּל פּוֹנוֹת לֹא יִהְיוּ אֶלָּא בַּבֶּקֶר {ה} : (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ד} וּבִירוּשָׁלַיִם דְּכֶתִיב וְרֵאשִׁית כָּל בְּכוֹרֵי כָּל וְכוּ' הוּא בִּיחֻזְקָא
מ"ד : {ה} וְקָרָא גַבִּי פֶסַח כְּתִיב וְיָלִיף לִיה כָּל פּוֹנוֹת כו'. וְתוּ בִּירוּשָׁלַיִם הָדָא
דְּתִימָא בְּשִׂאִין עֲמָהּ קֶרֶבָן, אֲבָל יֵשׁ עֲמָהּ קֶרֶבָן בְּלֹא כֵּךְ טַעוֹן לִינָה מִחֲמַת
הַקֶּרֶבָן : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם נִקְנִין בַּמַּחְבֵּר לַקֶּרֶקַע. הוּא שֶׁהֵכֵחַן זֹכֶה בָּהֶם מִן הַדִּין וְהוּן
מַחְבֵּרֹת לַקֶּרֶקַע וְאִפְשֵׁר לְאָדָם לַעֲשׂוֹת כָּל פִּירוּתָיו בְּכוֹרִים וְרֵאשִׁית אֵלּוּ
הַשְּׁנֵי דִינִים מֶה שֶׁאֵמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (במדבר יח) בְּכוֹרֵי כָּל אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ זֶה
הַכְּתוּב מוֹרָה שֶׁהֵן נִקְנִין בַּמַּחְבֵּר לַקֶּרֶקַע וְשֶׁהוּא עוֹשֶׂה כָּל שְׂדֵהוּ בְּכוֹרִים :

וְחַיֵּיב בְּאַחֲרֵי־וֹתָם. כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר שֶׁם שֶׁאֵם נִגְנְבוּ אוֹ אֲבָדוּ שְׁחִיב לְהוֹצִיא
פַּעַם שְׁנִיָּה עַד שִׁיגִיעַם לְמִקְדָּשׁ :

וְטַעוֹנִים קֶרֶבָן. לֵאמֹרוֹ הַשִּׁי בְּפִרְשֵׁת בְּכוֹרִים (דברים כו) וְשִׂמְחָת בְּכָל הַטּוֹב
וְאֵמַר (שם טו) וְשִׂמְחָת בַּחֲגֹךְ וְאֵמַר חֲכָמִים מֶה שִׂמְחָה הָאֵמֹרָה כָּאֵן קֶרֶבָן

שלמים אף שמחה האמורה להלן קרבן שלמים כי ושמחת בחגך אי אפשר בלא קרבן שלמים כאשר נבאר במס' חגיגה :

ושיר. כמו שיתבאר בפרק שלאחר זה :

תנופה. לאמרו יתברך ולקח הכהן הטנא מידך ואמרו חכמים ז"ל (סוכה דף מז:) לרבות הבכורים שטעונים הנפה :

ולינה. ענינו שחייב ללון בירושלים ואחר כן ישוב לעירו ממחרת יום בואו והוא אומרו בקרבן פסח ופנית בבקר והלכת לאהליך ואמרו חכמים (ספרי פ' ראה) כל פנות שאתה פונה לא יהיו אלא בבקר : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ה

תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שָׁוָה לַבְּכוֹרִים בְּשִׁתֵּי דֶרֶכִים, וְלַתְּרוּמָה בְּשִׁתֵּי דֶרֶכִים. נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא, וְשֵׁלָא מִן הַמֶּקֶף ^(ו), כַּבְּכוֹרִים ^(ז). וְאוֹסֶרֶת אֶת הַגֶּר, וְיֵשׁ לָהּ שְׁעוֹר, כַּתְּרוּמָה :

ר"ע מברטנורה נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא. דְּהָא דְּאִין תְּרוּמָה נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא הֵינּוּ טַעְמָא מְשוּם דְּבַעֲיָנָן מֶקֶף וְחִישִׁינָן דְּלָמָּא לֹא מִקִּיף דִּמְסַתְּפִי דְּלָמָּא נִגַּע הַטְּהוֹר בְּטָמֵא. וְהָאִי טַעְמָא לִיכָּא לְמִימַר הָכָא, דְּהָא נִתְרַמֶּת שְׁלָא מִן הַמֶּקֶף : וְיֵשׁ לָהּ שְׁעוֹר כַּתְּרוּמָה. שְׁהַתְּרוּמָה נִתְּנוּ בָּהּ חֲכָמִים שְׁעוֹר, תְּרִי מִמָּאָה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט ^(ו) וְשֵׁלָא כּו'. בִּירוּשְׁלַמִּי פֶּרֶק ב' דְּתְרוּמוֹת, מִנִּין שְׁתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר נִטְלָת שְׁלָא מִן הַמֶּקֶף, מְכַל מַעֲשְׂרֵתִיכֶם, אֶחָד בִּיהוּדָה וְאֶחָד בְּגָלִיל : ^(ז) כַּבְּכוֹרִים. כִּי מֵאַחַר שֶׁהוּא מְפָרִישׁ הַבְּכוֹרִים מִמִּקְצַת הָאֵילָנוֹת מִסְפִּיק לוֹ עַל שְׂאֵר אֵילָנוֹת, וְזֶהוּ עֲנָן שְׁלָא מִן הַמֶּקֶף. וְאַפְשָׁר בַּבְּכוֹרִים לְהַפְרִישׁ מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא אַחֵר לְקִיטָתוֹ, לְפִי שְׁאִינֶם מְקַבְּלִים טָמְאָה בְּעוֹדֶם מְחַבְּרִים לְקָרְקַע. הֲר"מ : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מבואר הוא כי מאחר שהוא מפריש הבכורים ממקצת אילנות מספיק לו על שאר האילנות וזהו ענין שלא מן המוקף כמו שבארנו במה שקדם ואפשר בבכורים להפריש מן הטהור על הטמא אחר לקיטתן לפי שהפירות אינם מקבלות טומאה בעודם מחוברים לקרקע ושאר המאמר מבואר : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ו

אֶתְרוּג שְׁוֹה לְאֵילָן בְּשִׁלְשָׁה דְּרָכִים, וְלִירֶק בְּדֶרֶךְ אֶחָד **{ט}**. שְׁוֹה לְאֵילָן, בְּעֶרְלָה וּבִרְבָּעִי **{יא}** וּבִשְׁבִיעִית. וְלִירֶק בְּדֶרֶךְ אֶחָד, שְׁבִישָׁעַת לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרוֹ, דְּבָרֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, שְׁוֹה לְאֵילָן בְּכָל דְּבָר :

ר"ע מברטנורה שְׁוֹה לְאֵילָן. דְּאֶזְלִינָן בְּתַר חֲנֻטָּה **{ח}**, וּמוֹנִין לוֹ שְׁלֹשׁ לְעֶרְלָה מְשַׁעַת חֲנֻטָּה. וְכֵן לְרַבָּעִי וְכֵן לְשְׁבִיעִית, דְּאֵם נְחֻט בְּשִׁישִׁית וְנִגְמָר בְּשְׁבִיעִית מֵתֵר **{י}**, וּמִכָּל מְקוֹם פְּטוּר מִמַּעֲשֵׂר, דְּלַעֲנָן מַעֲשֵׂר אֶזְלִינָן בְּתַר לְקִיטָה כְּדִין יֶרֶק, וְכִינּוּ דְנִלְקֻט בְּשְׁבִיעִית פְּטוּר מִמַּעֲשֵׂר : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ח}** פְּרוּשׁ, הַשְּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית מוֹנִין לוֹ לְחֲנִיטָתוֹ. אֲבָל מִסְפַּר הַשְּׁלֹשׁ שָׁנִים מוֹנִין מְשַׁעַת קְלִיטָתוֹ, כְּמִפְרָשׁ בְּרִישׁ רֹאשׁ הַשְּׁנָה : **{ט}** וְלִירֶק בְּדֶרֶךְ אֶחָד. מְשׁוּם דְּגִדֹּל עַל כָּל מִים, כְּדָאֵמַר בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה דָּף י"ד, וְתַבּוּאָה וְאֵילָנוֹת גִּדְּלִים עַל מֵי גֶשֶׁמִּים, וְאֶתְרוּג גִּדֹּל עַל כָּל מִים שְׁמִשְׁקִים אוֹתוֹ תָּמִיד, כְּיֶרֶק. רַשִׁי סָפַח דָּף ל"ט : **{י}** וְהַר"ם פִּרְשׁ שְׁאֵם נִגְמָר בְּשְׁבִיעִית וְנִכְנָסָה הַשְּׁמִינִית וְעַדִּין הָאֶתְרוּג בְּאֵילָן, אוֹתוֹ הָאֶתְרוּג הִפְקֵר כְּדִין פְּרוּת שְׁבִיעִית. וְשִׁנֵּי הַפְּרוּשִׁים בִּירוּשְׁלָמִי : **{יא}** וּבִרְבָּעִי. כְּמֵאֵן דְּאָמַר נֹטֵעַ רַבָּעִי : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם דבר ברור הוא שהוא כאילן לערלה ולרבעי ואמרם לשביעית כמו שאגיד לך והוא שאם נגמרה פרי האתרוג בשנה שביעית ונכנסה השמינית ועדיין האתרוג באילן אותו האתרוג הפקר ככל פירות שנה שביעית כיון שנגמרה בשנה השביעית אע"פ שנלקט בשנה השמינית : ואמרם בשעת לקיטתו עשורו ענינו שאם נלקטו בשנה השלישית או הששית שיוציא ממנו

מעשר עני אף על פי שאותו אתרוג נגמר בשנה השנית או החמישית וכן אם נלקט בשנה הרביעית יוציא ממנו מע"ש אע"פ שנגמר בישולו בשנה השלישית ופסק ההלכה כמו שזכרו רז"ל חזרו ונמנו אתרוג *אחר לקיטתו עשורו למעשר ולשביעית : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ז

דָּם מִהֲלָכִי שְׁתֵּים, שָׁוֶה לְדָם בְּהֶמָּה, לְהַכְשִׁיר אֶת הַזֵּרְעִים. וְדָם הַשָּׂרֵץ, אֵין חִיבִין עָלָיו :

ר"ע מברטנורה דָּם מִהֲלָכִי שְׁתֵּים. הֵינוּ דָם הָאָדָם, כְּמוֹ דָם חֲלָלִין : לְהַכְשִׁיר. לְהַכְשִׁיר אֶת הַזֵּרְעִים לְקַבֵּל טְמֵאָה כְּמוֹ דָם בְּהֶמָּה דִּכְתִּיב בִּיה (דְּבָרִים יב) עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמִּים : וְדָם הַשָּׂרֵץ. כְּלוּמָר וְשָׁוֶה דָם מִהֲלָכִי שְׁתֵּים לְדָם הַשָּׂרֵץ, שְׁאֵין חִיבִין עָלָיו מְשֻׁם דָם. וְדֹקָא כְּשֶׁהֲתֵרוּ בּוֹ מְשֻׁם דָם אֵין חִיבִין עַל דָם הַשָּׂרֵץ, אֲבָל אִם הֲתֵרוּ בּוֹ מְשֻׁם שָׂרֵץ לֹקָה, שְׁדָם הַשָּׂרֵץ כְּבִשְׂרוֹ הוּא : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם דָּם מִהֲלָכִי שְׁתֵּים. הוּא דָם הָאָדָם וְכִבְר קָדָם לְךָ פַּעֲמִים בְּזֶה הַסֵּדֶר כִּי ז' מִשְׁקִין מַכְשִׁירִין וּמַכְלִלִם הַדָּם וְהַשֵּׁוֶה בְּכָאן דָם הָאָדָם לְדָם בְּהֶמָּה וְכִבְר יָדַעַת כִּי שֵׁם שָׂרֵץ נֹפֵל עַל ח' שְׂרָצִים מִב"ח וְהוּא אִמְרָם הַשִּׁי' (וַיִּקְרָא יא) וְזֶה לָכֵם הַטֵּמֵא בַּשָּׂרֵץ הַשּׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ הַחוּלֵד וְהַעֲכָבֵר : וְאָמְרוּ אֵין חִיבִין עָלָיו. רָצָה בּוֹ כִּי מִי שֶׁאֵכֵל דָם אֵלוֹ הַשְּׂרָצִים אֵינוֹ חַיִּיב כֶּרֶת כְּאִשֶּׁר יִתְחַיֵּב אוֹכֵל הַדָּם כִּי הָעִיקָר אֲצִלְנוּ דָם הַשָּׂרֵץ כְּבִשְׂרוֹ וְהוּא אִמְרָם רַבּוּתֵנוּ ז"ל בַּסֵּפֶר זֶה לָכֵם הַטֵּמֵא לְרַבּוּת דָם הַשָּׂרֵץ שִׁיְהִיָּה כְּבִשְׂרוֹ וְעוֹד יִתְבָּאֵרוּ הַתּוֹלְדוֹת הַיּוֹצְאוֹת מִזֶּה הָעֵנִין וּמִדִּינֵי הַטּוֹמֵאָה בַּמָּקוֹם אַחֵר : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ח

כּוֹי, יֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁוֶה לַחֲיָה, וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים
שְׁוֶה לַבְּהֵמָה, וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁוֶה לַבְּהֵמָה
וְלַחֲיָה, וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁאִינוֹ שְׁוֶה לֹא לַבְּהֵמָה
וְלֹא לַחֲיָה :

ר"ע מברטנורה כ"ו. נִחְלָקוּ בּוֹ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא אֵיל הַבֶּרֶךְ,
וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא תִישׁ הַבָּא עַל הַצִּבְיָה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים בְּרִיָּה בְּפָנֶי עֲצָמָה
הִיא **{יב}**. וְלֹא הִכְרִיעוּ בָּהּ חֲכָמִים אִם חֲיָה הִיא אִם בְּהֵמָה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יב} וְכָל הַנֶּגֶד שֶׁלֹּשׁ דְּעוֹת דִּתְנָאֵי נִינְהוּ בְּחֻלִּין פֶּרֶק ה' דִּף פ' : (עיקר
תוי"ט).

רמב"ם הַכּוֹי. הוּא מִין מוֹרַכֵּב מִן הָעֵז וּמִן הַצִּבִּי וְכֵן אָמְרוּ כּוֹי בְּרִיָּה בְּפָנֶי
עֲצָמָה הִיא וְלֹא הִכְרִיעוּ בָּהּ חֲכָמִים אִם מִין בַּהֲמָה אוֹ חִיָּה הִיא וְנִתְּנוּ עֲלֶיהָ
חֻמְרֵי בַּהֲמָה וְחֻמְרֵי חִיָּה כִּמוֹ שִׁיתְּבָאֵר לְקָמֶן : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ט

כִּיצַד שְׁוֶה לַחֲיָה, דָּמּוֹ טָעוֹן כָּסוּי כָּדָם חֲיָה,
וְאִין שׁוֹחֲטִין **{יג}** אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב, וְאִם שְׁחָטוּ,
אִין מְכַסִּין אֶת דָּמּוֹ, וְחָלְבוֹ מְטַמֵּא בְּטִמְאָת
נִבְלָה כַּחֲיָה, וְטִמְאָתוֹ בְּסַפֵּק, וְאִין פּוֹדִין **{יד}** בּוֹ
פֶּטֶר חֲמֹור :

ר"ע מברטנורה טעון כסוי כדם חיה. לְחַמְרָא, וְאִין מְבַרְכִין עַל כָּסוּיוֹ, כִּיּוֹן
דְּסַפֵּק הוּא : וְאִין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב. לְפִי שֶׁאֲסוּר לְכַסּוֹת אֶת דָּמּוֹ,

וְאִם עַל גֵּב דִּיאָפֶר כִּיָּרָה מוֹכֵן הוּא, מוֹכֵן לְוֹדָאֵי וְאִינוּ מוֹכֵן לְסַפֵּק:
בְּטִמְאַת נִבְלָה בְּחִיָּה. דְּחֵלֵב בְּהֶמָּה טְהוֹרָה טְהוֹר הוּא, כְּדִלְפִּינֵן מִן וְחֵלֵב
נִבְלָה וְחֵלֵב טְרֵפָה יַעֲשֶׂה לְכָל מְלֹאכָה (עִיקָר אֲז), וּמִשּׁוּם דְּסַפֵּק בְּהֶמָּה הוּא
וְחֵלְבֹו טְהוֹר, סַפֵּק חִיָּה וְחֵלְבֹו טִמָּא, לְפִיכָךְ טִמְאַתֹו סַפֵּק: **וְאִין פּוֹדִין בּוֹ**
פֶּטֶר חֲמוֹר. שְׁמָא חִיָּה הוּא, וְרַחֲמֵנָא אָמַר (שְׁמוֹת לד) וּפֶטֶר חֲמוֹר תִּפְדֶּה
בְּשָׂה, וְהָאִי סַפֵּק שָׂה סַפֵּק צָבִי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יג} וְאִין שׁוֹחֲטִין. אֵינְצֵטְרִיד לְמַתְּנִי בְּיוֹם טוֹב, כִּי הֵיכִי דִּלְא
תִּטְעָה לּוֹמַר דְּוֹדָאֵי טְעוֹן כְּסוּי וְאָפֶר כִּיָּרָה מוֹכֵן הוּא לְגַפִּיה, אֲבָל אִינוּ עֲנִין
לְשׁוֹה לְחִיָּה (וְכֵן אִין חֲזָבִין עָלֵיו כֶּרֶת דְּמִשְׁנָה י'. בֵּית דְּוֹד). תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: **{יד} וְאִין**
פּוֹדִין. וְכָל שְׂכָן דִּיאִינוּ קָרֵב לְגַבִּי הַמִּזְבֵּחַ, וְלִהְיֵי לֹא אֵינְצֵטְרִיד לְמַתְּנִי: (עיקר
תוי"ט).

רמב"ם לפי שאנו חייבים בכיסוי הדם נמנע לשוחטו ביום טוב מפני שהוא
ספק. כמו שהודעתך אם הוא חייב בכיסוי הדם או לא ואסור לאדם
לטלטל האפר בי"ט לדבר ספק:

וחלבו מטמא טומאת נבלה. העיקר אצלנו שחלב בהמה טהורה אינו מטמא
ועוד נתבאר זה העיקר והראיה עליו במס' עוקצין (פ"ג מ"ט) ושם נבאר עוד
שחלב חיה ובשרה שוה וכן בהמה טמאה חלבה ובשרה שוין ולפיכך יטמא
טומאת נבילות וזה הכוי לפי שהוא ספק ודנוהו לכל הפנים להחמיר אמרו
בחלבו שהוא מטמא אם הוא נבלה כמו חלב החיה שהוא מטמא כבשרה
אבל טומאתו בספק והמטמא בו אם נכנס למקדש אינו חייב כרת ולא קרבן
אלא קרבן מספק. והש"י אמר (שמות לד) ופטר חמור תפדה בשה וזהו ספק
אם הוא ממין שה או ממין צבי לפיכך אין פודין בו: (רמב"ם)

פרק ב - משנה י

כִּיצַד שׁוֹה לְבִהֶמָּה, חֵלְבֹו אָסוּר כְּחֵלֵב בְּהֶמָּה,
וְאִין חֲזָבִין עָלֵיו כֶּרֶת, וְאִינוּ נִלְקָח בְּכֶסֶף מַעֲשֹׂר
לְאָכֹל בִּירוֹשָׁלַיִם, וְחֵיב בְּזֵרוּעַ וּלְחֵיִים וְקָבָה.

רבי אליעזר פוטר, שהמוציא מחברו עליו הראיה:

ר"ע מברטנורה חלבו אסור כחלב בהמה. כחלב שור וכשב ועז: ואין חיבין עליו כרת. להביא חטאת על שגגתו. והוא הדין שאין לוקין עליו **[טו]**: ואינו נלקח בכסף מעשר לאכלו בירושלים. דשמא בהמה הוא, ואין לוקחין בהמה לבשר תאנה מכסף מעשר, [אלא] שלמים **[טז]**: וחיב בזרוע ובלחיים ובקבה. דמרבין להו מקרא דכתיב (דברים יח) אם שנה, לרבות את הכוי: שהמוציא מחברו עליו הראיה. דאמר ליה בעל הבהמה לפהו, אייתי ראיה דמין בהמה הוא, ושקל. והלכה כרבי אליעזר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[טו]** כלומר דאלו כרת גופיה הא קמי שמיא גלגא: **[טז]** וצריך לומר דתני ליה אגב, ועל דרך שפתיבתי לעיל: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לשון התורה שאין אסור לנו אלא חלב ג'מיני בהמה שור או כשב ועז וזה לפי שהוא ספק עז נאסר חלבו ואין אדם חייב עליו כרת לפי שהוא ספק:

וכבר בארנו בפרק הראשון מ מס' מע"ש שאסור לקנות בהמה בכסף מע"ש אלא קרבן שלמים ולפיכך אסור לאדם לקנות הכוי ממעות מע"ש לפי שהוא ספק בהמה וא"א להקריבו שלמים לפי שהוא ספק חיה והלכה כר"א לפי שאומרים לכהן הבא ראיה שהיא בהמה וטול מתנות כי הזרוע והלחיים והקבה אינם נוהגים אלא בבהמה בלבד שנאמר (דברים יח) אם שור אם שנה ונתן לכהן: (רמב"ם)

פרק ב - משנה יא

פיצד אינו שנה לא לחיה ולא לבהמה, אסור משום כלאים עם החיה ועם הבהמה, הכותב חיתו ובהמתו לבנו, לא כתב לו את הכוי, אם

אָמַר הָרִינִי נָזִיר שְׁזָה חֲתָה אוּ בְהֶמָּה, הָרִי הוּא
נָזִיר. וּשְׂאָר כָּל דְּרָכָיו, שְׁוִים לַחֲתָה וּלְבְּהֶמָּה,
וְטַעוֹן שְׁחִיטָה כְּזָה וְכָזָה, וּמִטֵּמָּא מְשׁוּם נִבְלָה
וּמְשׁוּם אֲבֵר מִן הַחֵי כְּזָה וְכָזָה :

ר"ע מברטנורה **לא כתב לו את הכוי.** אף על פי שכתב לו שגיהם, לא היה
ידעתו אלא על נדאי בהמה או נדאי חיה. ורמב"ם פרש שאם כתב לו
בהמתו לבד לא קנה את הכוי, דאמרין ליה אייתי ראיה דבהמה הוא,
ואם כתב לו חיתו לבד אמרין ליה אייתי ראיה דחיה הוא. נראה
מדבריו שאם כתב לו שגיהן, קנה ממה נפשך: **אם אמר הריני נזיר שזָה**
חיה או בהמה. בין שאמר הריני נזיר שזָה חיה בין שאמר הריני נזיר
שזָה בהמה, הרי זה נזיר, דספק אסורא לחמרא. ואפלו אמר הריני נזיר
שזָה חיה ובהמה או שזָה אינו לא חיה ולא בהמה, הרי זה נזיר מספק
{ז} : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} ומשום הכי הוא דתני לה בהד בבא, והיה יכול לשנות בכל
הבבות דשנה. ועין עוד תוספות יום טוב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם פרק זה לוקה בחסר. אנא תרמו לוויקיטקסט והשלימו אותו.
ייתכן שתמצאו פירוט בדף השיחה. (רמב"ם)

פרק ג - משנה א

כִּיצַד מִפְּרִישֵׁין הַבְּכוּרִים. יוֹרֵד אָדָם בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ וְרוֹאֶה תְּאֵנָה שֶׁבְּכֶרָה, אֲשֶׁכּוֹל שֶׁבֶכֶר, רִמּוֹן שֶׁבֶכֶר, קוֹשָׁרוֹ בְּגָמִי **[ב]**, וְאוֹמֵר, הִרִי אֵלּוּ בְּכוּרִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אֵף עַל פִּי כֵן חוּזֵר וְקוֹרֵא אוֹתָם בְּכוּרִים מֵאַחֵר שֶׁיִּתְּלֶשׁוּ מִן הַקֶּרֶקַע:

ר"ע מברטנורה **כיצד מפרישין**. שֶׁבְּכֶרָה. וְאֶפְלוּ לֹא נִגְמַר הַפְּרִי, דְּכֹתִיב (דְּבָרִים כו) הִנֵּה הִבֵּאתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי, בְּשַׁעַת הַבָּאָה הוּא פְּרִי, אֲבָל בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה אֵין צָרִיךְ שִׁיְהִיָּה פְּרִי, אֶלָּא אֶפְלוּ בְּסֹר, וְאֶפְלוּ פֶּגִין **[א]**: **הִרִי אֵלּוּ בְּכוּרִים**. וְאֵין צָרִיךְ לְקָרוֹת עוֹד שֵׁם אַחֵר לְקִיטָתָן: **רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵף עַל פִּי כֵן חוּזֵר וְקוֹרֵא שֵׁם**. דְּדָרִישׁ וְלִקְחָתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה, מֵהַ בְּשַׁעַת הַבָּאָה פְּרִי, אֵף בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה פְּרִי, דְּבִשְׁעַת קְרִיאַת שֵׁם צָרִיךְ שִׁיְהִיו הַפְּרוֹת בְּתִלוּשׁ כְּמוֹ בְּשַׁעַת הַבָּאָה **[ג]**. וְאֵין הִלְכָּה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** יְרוּשְׁלָמִי. וְנִרְאֶה דְּלֹאוּ דְּוָקָא, וְהוּא הַדִּין סְמִדָּר דְּפָחוֹת מִבְּסָר, אֶלָּא נִקִּיט בְּסֹר לְאַשְׁמְעִינָן שְׁעָדִין לֹא בָּא לְכָלֵּל עוֹנֶת מַעֲשֶׂר. תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: **[ב]** **בְּגָמִי**. וְהַכּוֹנֶה בָּזָה שִׁירָשָׁם אוֹתָם בְּאִיזָה דְּבָר שִׁיזְדַּמֵּן כְּדִי שִׁיכִיר אוֹתָם. וּמָה שִׁיחַד גָּמִי, כְּפִי הַנְּהוּג. הַר"מ: **[ג]** וְאֵינִי יוֹדֵעַ הִיכִי מִפִּיק לֵה מִפְּרִי, דִּקְהָא אֵף בְּמַחְבֵּר פְּרִי הוּא. תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם גְּמִי יָדוּעַ וּבַעֲרָבִי גִמְאָם וְהַכּוֹנֶה בָּזָה שִׁירָשׁוֹם אוֹתָם בְּאִיזָה דְּבָר שִׁיזְדַּמֵּן כְּדִי שִׁיכִיר אוֹתָם וּמָה שִׁיחַד גְּמִי כְּפִי הַנְּהוּג וְאִמְרַה שִׁי"י בְּבִכּוּרִים (דְּבָרִים כו) רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה וְאִמְרוּ חֲכָמִים בְּשַׁעַת הַבָּאָה בְּלִבְד יִצְטָרֵךְ שִׁיְהִיָּה פְּרִי אֲבָל בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה אִפִּי הֵן פֶּגִין כְּלוּמַר שְׁאִינָם מִבוֹשְׁלִים זֶה מִסְפִּיק וּלְפִיכֵךְ אוֹמֵר שֵׁם קִרָּא לֵהֶם שֵׁם וְהֵם פֶּגִין בְּאִילָנוֹתֵיהֶם אֵינוֹ צָרִיךְ לְקָרוֹת לֵהֶם שֵׁם אַחֵר לְקִיטָתָן וְגַמֵּר בִּישׁוּלָם וְר"ש אוֹמֵר כְּמוֹ שֶׁבְּשַׁעַת הַבָּאָה נִצְטָרֵךְ לִהְיוֹת פְּרִי כְּמוֹ כֵן בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה נִצְטָרֵךְ שִׁיְהִיו פְּרִי וּלְפִיכֵךְ אוֹמֵר שְׁקוֹרָא אוֹתָם בְּכוּרִים אַחֵר לְקִיטָתָן וְגַמֵּר בִּישׁוּלָם וְאֵין הִלְכָּה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ב

כִּיצַד מַעֲלִין אֶת הַבְּכוֹרִים. כָּל הָעִירֹת
שְׁבַמְעָמַד מִתְּכַנְסוֹת לָעִיר שֶׁל מַעֲמָד, וְלָנִין
בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר, וְלֹא הָיוּ נִכְנָסִין לְבָתִּים.
וְלַמְּשָׁכִים, הָיָה הַמִּמְנָה אוֹמֵר ^(יִרְמִיָּה ל"א), קוֹמוּ
וְנַעֲלָה צִיּוֹן אֶל בֵּית ה' אֱלֹהֵינוּ:

ר"ע מברטנורה כָּל הָעִירֹת שְׁבַמְעָמַד. עֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה מַעֲמָדוֹת הָיוּ
בְּיִשְׂרָאֵל, כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים מִשְׁמְרוֹת כְּהֵנָה, וְאַנְשֵׁי הַמַּעֲמָד
יִשְׂרָאֵלִים הָיוּ, שְׁלוּחִים מִכָּל יִשְׂרָאֵל לַעֲמֹד עַל הַקָּרְבָּן עִם הַכֹּהֲנִים
וְהַלְוִיִּם שְׁבָאוֹתוֹ מִשְׁמֶר, כָּל אֶחָד בִּשְׁשֶׁת הַקְּבוּעַ לוֹ, וְהָיוּ נִקְרָאִים אֲנָשֵׁי
מַעֲמָד: **מִתְּכַנְסוֹת לָעִיר**. שֶׁל רֹאשׁ הַמַּעֲמָד, וְלֹא הָיוּ מְבִיאִין בְּכוֹרֵיהֶם
כָּל אֶחָד בְּפָנָיו עֲצֻמוֹ, מִשּׁוּם דְּבָרָב עִם הַדֶּרֶת מְלֶכֶךְ: **וְלֹא הָיוּ נִכְנָסִים
לְבָתִּים**. מִפְּנֵי אֲהֵל הַטְּמֵאָה: **וְלַמְּשָׁכִים**. בְּבִקּוּר כְּשֶׁהֵם מְשָׁכִימִים:
הַמִּמְנָה. רֹאשׁ הַמַּעֲמָד: **קוֹמוּ וְנַעֲלָה צִיּוֹן**. וּבִדְרֹךְ הָיוּ אוֹמְרִים שְׁמַחְתִּי
בְּאֹמְרִים לִי בֵּית ה' גָּלָךְ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לִירוּשָׁלַיִם הָיוּ אוֹמְרִים עֲמָדוֹת הָיוּ
רְגִלֵּינוּ בְּשַׁעְרֶיךָ יְרוּשָׁלַיִם. בָּהֶר הַבַּיִת הָיוּ אוֹמְרִים הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֶל
בְּקֻדְשׁוֹ. בְּעֶזְרָה הָיוּ אוֹמְרִים כָּל הַנְּשָׁמָה תִּהְיֶל יָהּ: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם עֲנִין הַמַּעֲמָדוֹת עוֹד יִתְבָּאֵר בְּאוֹר גְּמוּר בְּמִסְכַּת תַּעֲנִית (פ"ד מ"ב) וּמָה
שֶׁצָּרִיךְ לַדַּעַת בְּזֶה הַמָּקוֹם כִּי בְּכָל שָׁבוּעַ הָיוּ עוֹשִׂין מַעֲמָד אֲנָשִׁים יְדוּעִים
מִיִּשְׂרָאֵל וּמִתְקַבְּצִים בְּמִקְוֹמוֹתֵם לְהִתְפַּלֵּל וּלְהַתְעַנּוֹת וּלְקָרוֹת בַּתּוֹרָה
וּכְשֶׁנִּשְׁלַם מַעֲמָד רֹאשׁוֹן מִתְחִיל הַשָּׁנָה וְעַל זֶה הַסֵּדֶר עֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה
מַעֲמָדוֹת כַּחֲשֹׁבֹן הַמִּשְׁמְרוֹת וְכַשְׁמִשְׁלִימִין כּוֹלֵם חוֹזְרִין חֲלִילָה וְעוֹד יִתְבָּאֵר
כָּל זֶה שֵׁם וְטַעֲמוֹ וּמָה שֶׁמִּתְקַבְּצִין וְלֹא הָיָה הוֹלֵךְ כָּל אֶחָד בְּפָנָיו עֲצֻמוֹ הָיָה
לְהַדּוֹר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יד) בְּרֹב עִם הַדֶּרֶת מֶלֶךְ וּמָה שֶׁהָיוּ נִמְנָעִין מִלְּהֶאֱסֹף
אֶל הַבָּתִּים מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ חוֹשְׁשִׁים מֵאֲהֵל הַטּוֹמֵאָה: (רמב"ם)

הקרובים מביאים התאנים והענבים, והרחוקים מביאים גרוגרות וצמוקים. והשור הולך לפניהם, וקרניו מצפות זהב, ועטרת של זית בראשו. החליל מכה לפניהם, עד שמגיעים קרוב לירושלים. הגיעו קרוב לירושלים, שלחו לפניהם {ד}, ועטרו את בכוריהם. הפחות, הסגנים והגזברים יוצאים לקראתם. לפי כבוד הנכנסים היו יוצאים. וכל בעלי אמניות שבירושלים עומדים לפניהם ושואלין בשלומם, אחינו אנשי המקום פלוני, באתם לשלום:

ר"ע מברטנורה תאנים וענבים. כשהם לחים: והרחוקים. מירושלים, ואין בכוריהם יכולים להתקיים כל כך: מביאין גרוגרות וצמוקים. תאנים וענבים יבשים: השור הולך לפניהם. ומקריבין אותו שלמים: ועטרה של זית בראשו. אית דאמרי לפי שהוא קרוב לארץ יותר מכל שאר אילנות שבשבעת המינים, דכתיב (נדברים ח) ארץ זית שמן. ואית דאמרי לפי שאין בכל שאר אילנות של שבעת המינים אילן זפה ועלהו רענן כמו הזית: ועטרו את בכוריהם. וכיצד מעטרים, מי שהיו בכוריו גרוגרות מעטרין בתאנים לחים, מי שהיו בכוריו צמוקים מעטרין בענבים לחים, ואם מביאים ענבים היה מראה הטובים והיפים שבכלם מלמעלה {ה}: הפחות. סגני כהנה {ו}: והגזברים. הממנים על ההקדש: ולפי כבוד הנכנסים. לפי רב הנכנסים היו יוצאים, אם מרבים מרבים ואם מעטים מעטים: וכל בעלי אמניות שבירושלים עומדים מפניהם. אף על גב דאין בעלי אמניות חייבין לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקים במלאכתם, כדי שלא יתבטלו ממלאכתם, מכל מקום היו חייבים לעמוד מפני מביאי בכורים, דחביבה מצוה בשעתה. ומטעם זה עומדים מפני נושאי המטה שהמת בה, ומפני נושאי התינוק לברית מילה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ד} שלחו לפניהם. שלוחים להודיע לאנשי ירושלים: {ה} והוא הדין לשאר פרות. וזה לשון הר"מ, אם היה הכל רטבים היה מראה הטוב

וְהִיפָּהּ שֶׁבֶכְלָם: {ו} וּלְפִי זֶה הֵם עַל מְנוּי אֶחָד הֵנְחוּ. אָבֵל לָשׁוֹן הָרִ"מ וְהִסְגָּנִים, וּלְפִי זֶה נִרְאָה דְּהִסְגָּנִים סִגְנִי לוֹיָהּ הֵם, וְסִגְנִי כְּהֵנָה קוֹרָא בְּשֵׁם יוֹתֵר נִכְבֵּד, וְהוּא פְּחוּת, וַיַּעֲיֹן שֵׁם מְמֻשָּׁלָה הוּא כְּמוֹ זֶרֶבְבֶּל פָּחַת יְהוּדָה (נִחְמָזָה ה): (עֵיקָר תוֹי"ט).

רמב"ם ועטרה בראשו. להודיענו שאלו הבכורים משבעת המינים ולפי שאין באילנות נאה כמו הזית היו עושין העטרה מענפי הזית בלבד:

החליל הוא הכלי הידוע מכלי הניגון ואין צריך לפרשו מפני שהוא מפורסם:

עטרו את בכוריהם. כלומר הדרום בפירות כי זה ההדור היה שהיו משימין התאנים והענבים הרטובים *עם התאנים היבשים והצמוקים אם היה מביא מהם ואם היו הכל רטובים היה מראה הטוב והיפה שבכולם ומעטר אותם באשכולות הענבים:

ופחות. הם סגני הכהנים:

וגזברים הם הממונים על עסקי ההקדש ועל נכסיו: אמרו לפי כבוד הנכנסין היו יוצאין. באר הגמרא ענינו שאם היו הנכנסין רבים היו גם כן היוצאין לקראתם רבים ואם היו מעטים היו יוצאים לקראתם מעטים:

והעיקר אצלנו אין בעלי אומניות רשאים לעמוד מפני תלמידי חכמים אבל חייבנו לאלו לעמוד לפי שהנכנסים הם קהל וכבוד צבור שאני ואמרו בגמרא בדרך היו אומרים שמחתי באומרים לי בית ה' נלך ובירושלים היו אומרים עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ד

הַחֲלִיל מִכָּה לְפָנֶיהֶם עַד שְׁמִיעֵינָן לְהַר הַבַּיִת. הִגִּיעוּ לְהַר הַבַּיִת, אֲפֹלוּ אֲגְרִיפֶס {ז} הַמֶּלֶךְ נוֹטֵל

הַסֵּל עַל כְּתַפּוֹ וְנִכְנָס, עַד שְׁמַגִּיעַ לְעֶזְרָה. הִגִּיעַ
לְעֶזְרָה וְדִבְּרוּ הַלְוִיִּם בְּשִׁיר, אֲרוֹמְמֶךָ ה' כִּי
דָלִיתַנִּי וְלֹא שְׁמַחְתָּ אִיבֵי לִי (תהלים ל)

ר"ע מברטנורה **הַחֲלִיל**. מִיָּן כָּלִי זָמַר וְקוּלוֹ נִשְׁמָע לְמַרְחוֹק: הִזָּה נוֹטֵל
הַסֵּל עַל כְּתַפּוֹ. לָפִי שֶׁהִזָּה צָרִיךְ לִתְנוֹ מִידּוֹ לֵיד כְּהֵן, דְּכַתִּיב (דְּבָרִים כו)
וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטָּנָא מִידָּךְ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} **אֶגְרִיפֶס**. הַמֶּלֶךְ, מִמְּלֻכֵי בֵּית שְׁנֵי, בַּעַל נַפֶּשׁ גְּדוֹלָה וְשִׁרְרָה
רַבָּה. הָר"מ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לשון התורה הוא שיהיה אדם בעצמו נושא הבכורים ונותן ביד
הכהן אמר הש"י (דברים כו) ולקח הכהן הטנא מידך:

ואגריפס המלך ממלכי בית שני בעל נפש גדולה ושררה רבה ואמרו בגמ'
בהר הבית היו אומרים הללויה עד כל הנשמה תהלל יה (תהלים קט): (רמב"ם)

פרק ג - משנה ה

הַגּוֹזְלוֹת שֶׁעַל גְּבֵי הַסֵּלִים, הָיוּ עוֹלוֹת. וִימָה
שְׁבִיזָּדָם, נוֹתְנִים לַכֹּהֲנִים:

ר"ע מברטנורה **הַגּוֹזְלוֹת שֶׁעַל גְּבֵי הַסֵּלִים**. שֶׁהָיוּ תּוֹלִים מֵאַחֲרֵי הַסֵּלִים
שֶׁל בְּכוֹרִים וְתוֹרִים וּבְנֵי יוֹנִים, וְלֹא עַל גְּבֵי הַסֵּלִים מִמֶּשׁ, שֶׁלֹּא יִטְנְפוּם.
וְהֵן קָרְבִּין עוֹלוֹת: **וִימָה שְׁבִיזָּדָם**. רַמְבַּ"ם פִּרֵּשׁ הַגּוֹזְלוֹת שֶׁהֵבִיאוּ בִּזְדָם,
שֶׁלֹּא תֵּלְאוּם אַחֲרֵי הַסֵּלִים. וְלִי נִרְאָה וִימָה שְׁבִיזָּדָם, הַבְּכוֹרִים שֶׁהֵבִיאוּ
בִּזְדָם: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם היו מעלים עם הבכורים להדור תורים ובני יונה מהם שהיו מביאין
אותם תלויים בסלי הבכורים מהם שהיו מביאים אותם בידיהם: ואמרו
שע"ג הסלים בארו בגמ' שהיו תלויים מן הסלים ולא היו משימים אותן על

הסלים כדי שלא יטנפו אותם ואותם שהיו תלויים בו היו מקריבין אותם
עולות ואותן שהיו מביאין בידיהם היו נותנים לכהנים : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ו

עוֹדְהוּ הַסֵּל עַל כְּתָפוֹ, קוֹרֵא מִהַגְדְּתֵי הַיּוֹם לְהִי
אֱלֹהֶיךָ (דברים כו), עַד שְׁגוֹמֵר כָּל הַפָּרָשָׁה. רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר {ח} עַד אֲרָמִי אֲבָד אָבִי. הִגִּיעַ
לְאֲרָמִי אֲבָד אָבִי, מוֹרִיד הַסֵּל מֵעַל כְּתָפוֹ
וְאוֹחִזוֹ בְּשִׁפְתוֹתָיו, וְכֵהָן מְנִיחַ יָדוֹ תַּחְתָּיו
וּמְנִיפוֹ, וְקוֹרֵא מֵאֲרָמִי אֲבָד אָבִי עַד שֶׁהוּא
גוֹמֵר כָּל הַפָּרָשָׁה, וּמְנִיחוֹ בְּצַד הַמִּזְבֵּחַ,
וְהַשְׁתַּחֲוֶה וַיֵּצֵא :

ר"ע מברטנורה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד אֲרָמִי אֲבָד אָבִי. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי
יְהוּדָה : וְאוֹחִזוֹ בְּשִׁפְתוֹתָיו וְכֵהָן מְנִיחַ יָדוֹ תַּחְתָּיו. מִכָּאן מִשְׁמַע שֶׁהַסֵּל
הָיָה עַל יָדוֹ שֶׁל כֵּהָן, אֲלָא שֶׁהַבְּעָלִים אוֹחִזִים הַסֵּל בְּשִׁפְתוֹתָיו לְמַעַלָּה
בְּשַׁעַת הַתְּנוּפָה, וְשֶׁלֹּא כְּדַבְּרֵי הָאוֹמֵר כֵּהָן מְנִיחַ יָדוֹ תַּחַת יָד הַבְּעָלִים
וּמְנִיף {ט} : בְּצַד הַמִּזְבֵּחַ. בְּקֶרֶן דְּרוֹמִית מֵעֶרְבִית {י} : וְהַשְׁתַּחֲוֶה וַיֵּצֵא.
מִכָּאן מִשְׁמַע שֶׁלֹּא הָיָה מְנִיף כִּי אִם תְּנוּפָה אַחַת בְּשַׁעַת הַקְּרִיאָה בִּלְבָד.
וְתֵנָּה דְּסִפְרֵי מִצְרִיךְ שְׁתֵּי תְּנוּפוֹת, אַחַת בְּשַׁעַת הַקְּרִיאָה, דְּכֻתִּיב (דברים כו)
וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטָּהוֹר מִיָּדָה וְהִנִּיחוֹ, וְגִמְרִינֵן יָד יָד מִיָּדָיו תְּבִיאֶנָּה אֶת אֲשֵׁי
ה' (ויקרא ז), מֵה לְהֵלֵן תְּנוּפָה אֶף כָּאן תְּנוּפָה, וְהַשְׁנִית לְאַחֵר שֶׁהַשְּׁלִים
הַקְּרִיאָה, דְּלֶאחֵר הַקְּרִיאָה כְּתִיב וְהִנִּחְתּוּ, לְשׁוֹן לֶךְ נִחָה אֶת הָעֵם (שְׁמוֹת
לב), דְּהִינּוּ תְּנוּפָה שְׁמוּלִיךְ וּמְבִיא, מַעַלָּה וּמוֹרִיד : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. הַתּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב הָאֲרִיךְ לְפָרֵשׁ בְּמֵאֵי
פְּלִיגִי תֵּנָּה קָמָא וְרַבִּי יְהוּדָה. וּמִסִּיק דְּצָרִיךְ לוֹמַר דְּרַבִּי יְהוּדָה לֹא בָּא לְחַלֵּק
אֲלָא לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי תֵּנָּה קָמָא, דְּזָהוּ שְׁאֵמֵר עוֹדְהוּ הַסֵּל עַל כְּתָפוֹ קוֹרֵא מִהַגְדְּתֵי
עַד כּוֹי דְּלֹא לְמִימָרָא דְּכָל זֶה בְּעוֹד הַסֵּל עַל כְּתָפוֹ, שְׁזֶה אֵינּוּ אֲלָא עַד אֲרָמִי

כו', ומִשְׁהֲגִיעַ לְאַרְמֵי כו' מוֹרִיד כו', וְתָנָא קָמָא לֹא נָחִית לְפָרוּשָׁא מֵאֵי דְעָבִיד
בִּינִי וּבִינִי, אֲלֵא הִתְחַלַּת הָעֲנָן הוּא אוֹמֵר, שְׂפָעוּד עַל כְּתָפוֹ מִתְחִיל לְקָרֵא
הַגְּדָתִי. וַיְמָה שְׂאוֹמֵר וְגוֹמֵר כָּל הַפְּרָשָׁה אֵינוֹ מוֹסֵב עַל עוֹדָהּ עַל כְּתָפוֹ, אֲלֵא
אוֹמֵר שְׂגוֹמֵר כָּל הַפְּרָשָׁה כְּלָה. וְלֹא בֵּאֵר בְּאִיזָה עֲנָן, וְאַתָּה רַבִּי יְהוּדָה
וּמִבְּאֵרוֹ וְהוֹלֵךְ. וְעַיִן עוֹד: **{ט}** וְהִתּוֹסְפוֹת בְּמִנְחוֹת דָּף ס"א כְּתָבוּ דְתַחַת יָד
לְאוֹ דְּוָקָא, אֲלֵא הַבְּעָלִים אוֹחֲזוּ בְּשִׁפְתוֹתָיו. וּמִיָּהּ הִבִּיאוּ בְּשֵׁם הִירוֹשְׁלָמִי
דְּמוֹכַח שְׁתַּחַת יָד מִמֶּשׁ: **{י}** יְרוֹשְׁלָמִי, דְּכָתִיב לִפְנֵי ה', יָכוֹל בְּמַעְרַב שְׁהֵיכָל
בְּמַעְרַב הַמִּזְבֵּחַ, תִּלְמוּד לֹמֵר אֶל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ. אִי (לִפְנֵי) [פְּנֵי] הַמִּזְבֵּחַ, יָכוֹל
בְּדָרוֹם שְׁשֵׁם הַכֶּבֶשׂ וְהוּא פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ, תִּלְמוּד לֹמֵר לִפְנֵי ה'. הָא פִּיצַד,
מְגִישִׁין עַל קֶרֶן דְּרוֹמִית מַעְרָבִית. וְכֵן הוּא בְּגִמְרָא מִנְחוֹת דָּף י"ט: (עֵיקָר
תו"י"ט).

רמב"ם כבר בארנו בפרק שלפני זה שהבכורים טעונין תנופה ואין הלכה כר'
יהודה: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ז

בְּרֵאשׁוֹנָה, כָּל מִי שִׁיּוּדַע לְקָרוֹת, קוֹרֵא. וְכָל מִי
שֶׁאֵינוֹ יוֹדַע **{יא}** לְקָרוֹת, מִקְרִין אוֹתוֹ. נִמְנָעוּ
מִלְּהִבִּיא, הִתְקִינוּ שִׁיְהוּ מִקְרִין אֶת מִי שִׁיּוּדַע
וְאֶת מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדַע:

ר"ע מברטנורה נִמְנָעוּ מִלְּהִבִּיא. מִפְּנֵי הַבוֹשָׁה שֶׁאֵינוֹ יוֹדַע לְקָרוֹת:
הִתְקִינוּ שִׁיְהוּ מִקְרִין. וְאַסְמְכוּהָ אֶקְרָא דְּכָתִיב (דְּבָרִים כו) וְעֲנִיתָ וְאַמַּרְתָּ,
וְאֵין עֲנִיָּה אֲלֵא מִפִּי אַחֵר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תו"ט **{יא}** שֶׁאֵינוֹ יוֹדַע. שֶׁמִּקְרָא בְּכוֹרִים בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, כְּדֵתֵנּוּ בְּמִשְׁנָה
ג' פֶּרֶק ז' דְּסוּטָה: (עֵיקָר תו"ט).

רמב"ם אמר הש"י בבכורים וענית ואמרת לפני ה' אלהיך (דברים כו) ועוד
אמר הש"י וענו הלויים ואמרו אל כל איש ישראל קול רם (שם כו) ואמרו
בספרי מה ענייה האמורה כאן בלשון הקדש אף ענייה האמורה להלן בלשון
הקדש ומפני שכל בני אדם לא היו יודעים לשון הקדש כמו שנתבאר בעזרא

חזרו להקרות כל העם כדי שלא יתביישו אותם שלא היו יודעים לקרות
וסמכו זה למה שנא' וענית ואמרת אמרו אין ענייה אלא מפי אחרים:
(רמב"ם)

פרק ג - משנה ח

הַעֲשִׂירִים מִבֵּיָאִים בְּכוּרֵיהֶם בְּקִלְתוֹת שֶׁל
כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב, וְהָעֲנִיִּים מִבֵּיָאִין אוֹתָם בְּסֻלֵּי
נֶצְרִים שֶׁל עֶרְבָה קְלוּפָה {יב}, וְהַסֻּלִּים
וְהַבְּכוּרִים נִתְּנִין לַכֹּהֲנִים:

ר"ע מברטנורה בְּקִלְתוֹת שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב. קִפּוֹת מִצָּפוֹת כֶּסֶף וְזָהָב:
הַסֻּלִּים וְהַבְּכוּרִים נִתְּנִים לַכֹּהֲנִים. סֻלֵּי עֲנִיִּים נִתְּנִים לַכֹּהֲנִים, וְקִלְתוֹת
שֶׁל עֲשִׂירִים מִחֲזִירִים לָהֶן {יג}, מִכָּאן אָמְרוּ בְּתֵר עֲנִיָּא אֲזֵלָא עֲנִיּוּתָא:
(ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יב} בְּסֻלֵּי נֶצְרִים כו'. נֶצְרִים הֵם עֲנִיִּים אוֹ שְׁבָטִים, כְּמוֹ וְנֶצֶר
מִשְׁרָשִׁיו יִפְרָה (ישעיה יא). וּפְרוּשׁ קְלוּפָה, שְׁמִסִּירִין קִלְפָתָהּ, תִּרְגוּם מִחֲשׂוֹף
הַלָּבָן קְלוֹף. הַר"מ: {יג} וְקִשְׂיָא לִי, דָּאִי הָכִי עֲנִיִּים מִתְּבִישִׁים, וְלָמָּה לֹא תִקְנוּ
כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְּבִישׁוּ הָעֲנִיִּים שְׂאֵף הַעֲשִׂירִים יִבְיִאוּ בְּנֶצְרִים כְּמוֹ שְׁמִצִּינוּ בְּכֶמֶה
מְקוֹמוֹת. וַיֵּשׁ לוֹמֵר מִשׁוּם כְּבוֹד בֵּית אֱלֹהֵינוּ וּמִשְׁרָתֵנוּ לֹא חָשׂוּ עַל שְׁיִתְּבִישׁוּ
הָעֲנִיִּים. תוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם קִלְתוֹת. סֻלִּים וְעֲנִין אִמְרָם שֶׁל כֶּסֶף מִחוּשְׁקִים וּמִצוּפִים כֶּסֶף אוֹ
זָהָב:

ונצרים הם ענפים או שבטים כמו ונצר משרשיו יפּרה (ישעיה יא) ופירוש
קלופה שמסירין קליפתה תרגום מחשוף הלבן (בראשית ל) קליף חיור:

הסלים והבכורים הנתנים לכהנים הם סלי הערבה הקלופה לא של כסף ולא
של זָהָב: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ט

רבי שמעון בן גנסי אומר, מעטרין את הבכורים חוץ משבעת המינים. רבי עקיבא אומר, אין מעטרין את הבכורים אלא משבעת המינים:

ר"ע מברטנורה מעטרין את הבכורים חוץ משבעת המינים. מקיפים את הסלים שבכורים בהם מפרות נאים ומשבחים, ואף על פי שאינם משבעת המינים, כגון פריש ואתרוג וכיוצא בהן, והוא הדין שיכולין לעטר מפרות שגדלו בחוץ לארץ: **רבי עקיבא אומר אין מעטרין הבכורים אלא משבעת המינים**. מפרות שגדלו בארץ שחביבים בבכורים. והלכה כרבי עקיבא: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם והלכה כר"ע: (רמב"ם)

פרק ג - משנה י

רבי שמעון אומר, שלש מדות בבכורים, הבכורים, ותוספת הבכורים, ועטור הבכורים. תוספת הבכורים, מין במינו.

וְעֵטוֹר הַבְּכוֹרִים, מִין בְּשָׂאֵינוּ מִינוּ. תּוֹסֶפֶת
הַבְּכוֹרִים נֶאֱכָלֶת בְּטָהֳרָה, וּפְטוּרָה מִן הַדְּמָאִי.
וְעֵטוֹר הַבְּכוֹרִים חֵיב בַּדְּמָאִי {יד} :

ר"ע מברטנורה **הבכורים**. עֵקֶר הַבְּכוֹרִים, תֵּאֲנָה שֶׁבִּכְרָה אוֹ אֲשָׁכּוֹל
שֶׁבֶכֶר : **תּוֹסֶפֶת הַבְּכוֹרִים**. בְּשַׁעַת לְקִיטַת הַבְּכוֹרִים מוֹסִיף עָלֵיהֶם מִשְׁאֵר
תֵּאֲנִים אוֹ מִשְׁאֵר עֲנָבִים : **עֵטוֹר**. הַפְּרוֹת הַנָּאִים שֶׁמִּקֵּי סְבִיבוֹת הַסֵּל
לְהַדוֹר מִצֹּחַ : **מִין בְּשָׂאֵינוּ מִינוּ**. מְעַטֵּר הַסֵּל שֶׁל בְּכוּרֵי עֲנָבִים בְּתֵאֲנִים,
וְשֶׁל בְּכוּרֵי תֵאֲנִים בְּעֲנָבִים, וְאֶפְלוּ בְּפְרוֹת שְׂאִינָם מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים לְדַבְּרֵי
רַבִּי שְׁמַעוֹן דְּסָבִירָא לִיהַ כֶּךָ לְעִיל : **וּפְטוּרִים מִן הַדְּמָאִי**. אִם לְקַחֵן הַכֹּהֵן
מֵעַם הָאֶרֶץ שֶׁהֵבִיא בְּכוֹרִים : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יד} **חֵיב בַּדְּמָאִי**. וְצָרִיךְ עֵינֵינוּ אֵי נֶאֱכָל אֶף בְּטִמְאָה, הוֹאִיל וְלֹא
תִּגִּי בְּהֶדְאָ. תּוֹסֶפֶת יוֹם טוֹב : {טו} יְרוּשָׁלַּיִם. אֲבָל הָא דְּבַעֲי לְמִילָף מִנִּיה
דְּהוּא הִדִּין לְתוֹסֶפֶת, מִלְּתָא דְּתַמְיָהָהּ הוּא, דְּהָא חֲמוֹר בְּתוֹסֶפֶת מְבַעֵטוֹר
כְּדִלְעִיל, וּבְכָלֵל מִין בְּשָׂאֵינוּ מִינוּ הוּא. תּוֹסֶפֶת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כֵּבֶר בִּארְנוּ שֶׁאִין הַלְכָה כְּר"ש שֶׁאֹמֵר מַעֲטָרִים אֶת הַבְּכוֹרִים שֶׁלֹּא
בְּמִין חוּץ מִשְׁבַּעַת הַמִּינִין אֲבָל אִם רָצָה לַעֲטֹר הַתֵּאֲנִים בְּעֲנָבִים בְּדֶרֶךְ
הַדְּמִיּוֹן וְהַתְּמָרִים וְהַזִּיתִים וְכוּצָא בּוֹ הַכֹּל מוֹדִים בְּזֶה וְעֵינֵינוּ חַיִּיבִים בְּדִמָּאִי
שֶׁהֵן חַיִּיבִין בְּדִינֵי הַדְּמָאִי וּמוֹצִיא מֵהֶם תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי כְּמוֹ
שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמָה שֶׁקֹּדֶם : (רמב"ם)

פרק ג - משנה יא

אֵימָתִי אָמְרוּ תּוֹסֶפֶת הַבְּכוֹרִים כְּבְּכוֹרִים,
בְּזִמְן שֶׁהִיא בָּאָה מִן הָאֶרֶץ. וְאִם אֵינָה בָּאָה מִן
הָאֶרֶץ, אֵינָה כְּבְּכוֹרִים :

ר"ע מברטנורה **וְאִם אֵינָה בָּאָה מִן הָאֶרֶץ**. כְּגוֹן שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹסֶפֶת מֵעֵבֶר
לְיִרְדֵּן, דִּתְנֹן לְעִיל שֶׁמִּבִּיאִים מִשָּׁם בְּכוֹרִים אֶף עַל פִּי שְׂאִינָה אֶרֶץ זֵבֶת

חֶלֶב ודִּבֵּשׁ. אִי נִמְי מִתְנִיתִין רַבִּי שְׁמַעוֹן הִיא דְּאָמַר לְעִיל מְעֻרִּים אֶת הַבְּכוֹרִים חוּץ מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים, וְהוּא הִדִּין מִפְּרוֹת שְׁגָדְלוּ בְּחוּץ לְאֶרֶץ **{טו}**, וְכִי הִיכִי דְּאֶלִּיפִיָּה מְעֻרִּים בְּפְרוֹת חוּץ לְאֶרֶץ, הִכִּי נִמְי הַתּוֹסֶפֶת בָּאָה מִפְּרוֹת חוּץ לְאֶרֶץ. וְקָא מִשְׁמַע לָן הִכָּא שְׁהַתּוֹסֶפֶת שְׁאִינָה מִן הָאֶרֶץ אִינָה כְּבְכוֹרִים : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם כבר בארנו במה שקדם שהבכורים מביאין אותם מעבר לירדן ואינם מא"י : (רמב"ם)

פרק ג - משנה יב

לָמָּה אָמְרוּ הַבְּכוֹרִים כְּנִכְסֵי כֹהֵן, שֶׁהוּא קוֹנֶה מֵהֶם עֲבָדִים וְקַרְקָעוֹת וּבִהְמָה טִמְאָה, וּבַעַל חוֹב נוֹטֵל בְּחוּבוֹ, וְהָאִשָּׁה בְּכַתְּבָתָהּ **{טז}**, כְּסֵפֶר תּוֹרָה. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵין נוֹתְנִים אוֹתָם אֶלָּא לְחֵבֶר בְּטוֹבָה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, נוֹתְנִין אוֹתָם לְאֲנָשִׁי מִשְׁמֶר, וְהֵם מְחַלְקִין בִּינֵיהֶם, כְּקֻדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ :

ר"ע מברטנורה כְּסֵפֶר תּוֹרָה. כְּלוּמַר וְסֵפֶר תּוֹרָה נִמְי הוּי כְּמוֹ בְּכוֹרִים לָדִין זֶה דְּבַעַל חוֹב נוֹטֵל בְּחוּבוֹ וְאִשָּׁה בְּכַתְּבָתָהּ. פְּרוּשׁ אַחֵר, וְסֵפֶר תּוֹרָה, וּמִתֵּר לְקִנּוּת בָּהֶם סֵפֶר תּוֹרָה. וְאִף עַל גַּב דְּתִנָּא בְּהֵמָה טִמְאָה, אֶצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי סֵפֶר תּוֹרָה, דְּלֹא תִימָא כָּל הַנִּי נֹהִי דְּלֹא חֲזוּ לְאֶכִּילָה חֲזוּ לְשַׁכֵּר שְׂבִיבָא לִידֵי אֶכִּילָה, אֲבָל סֵפֶר תּוֹרָה דְּלֹא חֲזוּ לְשַׁכֵּר שְׂבִיבָא לִידֵי אֶכִּילָה, לְפִי שְׁאִין מוֹכְרִין סֵפֶר תּוֹרָה, אִימָא לֹא, קָא מִשְׁמַע לָן **{יז}** : אֵין נוֹתְנִים אֶלָּא לְחֵבֶר בְּטוֹבָה. אֵין הִכְּהוּן יָכוֹל לִתֵּן הַבְּכוֹרִים אֶלָּא לְכַהֵן חֵבֶר שְׂאוּכַל חֲלִיו בְּטַהֲרָה, וְנוֹתֵן אוֹתָם לוֹ בְּטוֹבָה בְּתוֹרַת חֹסֶד וּנְדָבָה, וְאִינוּ רְשָׁאִי לְקִנּוּת בָּהוּ דְּבֵר **{יח}**, וְאִף לֹא לִתְּנָן לְכַהֵן שְׁאִינוּ חֵבֶר, דְּכִינּוּ שְׁאִין עוֹשִׂין בָּהוּ עֲבוּדָה חִישִׁינּוּ דְּלִמָּא לֹא מְזַדְּהֵר בָּהוּ : נוֹתְנִים אוֹתָם לְאֲנָשִׁי מִשְׁמֶר. וּבִין חֵבֶר וּבִין שְׁאִינוּ חֵבֶר מְחַלְקִין אוֹתָם בִּינֵיהֶם : כְּקֻדְשֵׁי מִקְדָּשׁ.

כְּשֶׁאָר קִדְּשִׁי מִזֵּבַח. וְאִף עַל פִּי שְׁאִין עוֹשִׂין בָּהֶם עֲבוּדָה, הוּאִיל
וּמִכְּנִיסִים אוֹתָם לַעֲזָרָה מִזִּדְהָרִי בָּהוּ וְלֹא אֶתוּ לְמִכְלִינָהוּ בְטִמְאָה.
וְהִלְכָה בְּחֻכָּמִים : (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט {טז} וְאִשָּׁה בְּכַתְּבָתָהּ. לְגִבּוֹת מַחֲיִים אִם נִתְגַּרְשָׁה. אִי נָמִי
דִּתְפָסָה מַחֲיִים, וְאִפְּלוּ לְרַבֵּן דְּרַבִּי מֵאִיר דְּמִשְׁנָה ז' פָּרָק ח' דְּכַתְּבוֹת : **{יז}**
וּפְרוּשׁוֹ דְּחֹוֹק. וְרַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי מִלְכִּי צָדֵק פִּרְשׁ דְּכִמּוֹ דְּסִפְר תוֹרָה אִף עַל גִּב
דְּמִכְרָה קִדְּשָׁתִיהָ עָלֶיהָ, דְּסִפְר תוֹרָה הוּא, הִכִּי נָמִי הַבְּכוֹרִים בְּכוֹרִים נִינְהוּ
וְלֹא נִפְקִי מִקִּדְּשָׁתִיהוּ לְהֵאכֵל לְזָרִים, אֶלָּא לְעוֹלָם צָרִיד לְזַבְּנִינְהוּ לְכַהֲנִים
טְהוֹרִים לְמִכְלִינְהוּ בְּטַהֲרָה, וְהִנֵּנוּ דְּקַתְּנִי כְּסִפְר תוֹרָה : **{יח}** פְּרוּשׁ, הַכֹּהֵן
לְאַחַר שְׂבָאוֹ לִידּוֹ. וּבְטוֹבָה פְּלִיג [רַבִּי יְהוּדָה] עִם תֵּנָא קָמָא, וּבָאִין נוֹתְנִין אֶלָּא
לְחֵבֶר דְּקָאמֵר רַבִּי יְהוּדָה מִהֲדָרִי לִיהָ חֻכָּמִים, נוֹתְנִין אוֹתָהּ לְאַנְשֵׁי מִשְׁמֶר
כו'. וְאִין נוֹתְנִין דְּרַבִּי יְהוּדָה בְּכַהֲנִים, וְנוֹתְנִים דְּחֻכָּמִים בְּפַעֲלִים : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לחבר בטובה. שנותנין אותו לתלמיד חכם בדרך הצדקה והחסד
ואפשר לעשות כן לדעת ר' יהודה והלכה כחכמים : (רמב"ם)

פרק ד

פרק ד - משנה א

אֲנִידְרוּגִינוֹס יֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁוָה לְאַנְשִׁים, וְיֵשׁ
בּוֹ דְּרָכִים שְׁוָה לְנָשִׁים, וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁוָה
לְאַנְשִׁים וְנָשִׁים, וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים אִינוֹ שְׁוָה
לְאַנְשִׁים וְנָשִׁים :

פרק ד - משנה ב

כִּיצַד שׁוֹה לְאַנְשִׁים. מְטֵמָא בְּלִבָּן, כְּאַנְשִׁים.
וְנוֹשָׂא, אֲבָל לֹא נִשָּׂא, כְּאַנְשִׁים. וְאָמוּ יוֹשֶׁבֶת
עָלֶיו בְּדָם טָהָר, כְּאַנְשִׁים. וְאִינוּ מְתִיחַד עִם
הַנְּשִׁים, כְּאַנְשִׁים. וְאִינוּ נִזּוֹן עִם הַבָּנוֹת,
כְּאַנְשִׁים. וּמִתְעַטֵּף, כְּאַנְשִׁים. וְעוֹבֵר עַל בֵּל
תִּקְיָף וְעַל בֵּל תִּשְׁחִית וְעַל בֵּל תִּטְמָא לְמֵתִים,
כְּאַנְשִׁים. וְחֵיב בְּכָל הַמַּצּוֹת הָאֵמוּרוֹת בִּתְוֹרָה,
כְּאַנְשִׁים :

ר"ע מברטנורה פֶּרֶק זֶה רַבּוֹ כִּכְלוֹ שְׁנוּי בְּתוֹסַפְתָּא. וְזוֹ הִיא גִּסְחַת הַגֵּר"א
מְוִילָנָא זַצ"ל (עִם הוֹסְפוֹת), עִם פְּרוּשׁ. ב מְטֵמָא בְּלִבָּן. שֶׁהָאִישׁ מְטֵמָא בְּלִבָּן
כְּדֹאִיתָא בְּזָבִים (פֶּרֶק ב מִשְׁנָה א) : וּמִתְעַטֵּף כְּאַנְשִׁים. שֶׁלֹּא יִלְבֹּשׁ שִׁמְלַת
אִשָּׁה : אֲבָל לֹא נִשָּׂא. מְשׁוּם דְּהֵבֵא עָלָיו כָּבֹא עַל הַזָּכָר (יְבָמוֹת פֶּרֶק ח מִשְׁנָה ו) :
וְאָמוּ יוֹשֶׁבֶת עָלָיו בְּדָם טָהָר כְּאַנְשִׁים. כְּזָכָר, וְלִבְסוֹף אַרְבָּעִים לֵלְדָתוֹ
דְּמָה טֵמָא : וְאִינוּ נִזּוֹן עִם הַבָּנוֹת. בְּנִכְסִים מַעֲטִים, כְּדֹתָנָן (בְּבֵא בְּתָרָא פֶּרֶק
ט) בְּזִמְן שֶׁהַנִּכְסִים מַעֲטִים הַבָּנוֹת דּוֹחִין אוֹתוֹ אֶצֶל הַבָּנִים : וְחֵיב בְּכָל
הַמַּצּוֹת כְּאַנְשִׁים. אֲפִלּוּ מַצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזִּמְן גֵּרָמָא שֶׁהַנְּשִׁים פְּטוּרוֹת, הוּא
חֵיב : (ר"ע מברטנורה).

פרק ד - משנה ג

כִּיצַד שָׁוה לַנָּשִׁים. מְטֵמָא בָּאָדָם, כַּנָּשִׁים.
וְאֵינוּ מִתְיַחַד עִם הָאֲנָשִׁים, כַּנָּשִׁים. וְאֵינוּ
זוֹקֵק לִיְבוּם, כַּנָּשִׁים. וְאֵינוּ חוֹלֵק עִם הַבָּנִים,
כַּנָּשִׁים. וְאֵין אוֹכֵל בְּקֻדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ, כַּנָּשִׁים.
וְאָמוּ יוֹשְׁבֵת עָלָיו בְּדָם טָמֵא, כַּנָּשִׁים. וּפְסוּל
מִן הָעֵדוּת, כַּנָּשִׁים. וְאִם נִבְעַל בַּעֲבֵרָה נִפְסַל מִן
הַתְּרוּמָה, כַּנָּשִׁים:

ר"ע מברטנורה **מְטֵמָא בָּאָדָם.** דָּדָם כְּתִיב בְּאִשָּׁה (ויקרא טו), וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה
זָבָה דָּם. וְחֻמְשָׁה מִיָּנִי דְמִים טָמֵאִים בְּאִשָּׁה: **וְאֵינוּ חוֹלֵק.** בְּזִמְנָן
שֶׁהַנִּכְסִים מְרַבִּים הַבָּנִים דּוֹחִים [אותו] אֶצֶל הַנִּקְבוֹת (ועַיֵּן תוספות יום טוב בְּבֹא
בְּתָרָא פֶּרֶק ט מִשְׁנָה ב): **וְאֵינוּ אוֹכֵל.** הֵינּוּ חֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת וּמִנְחוֹת, דְּבִכְלָהוּ
כְּתִיב (ויקרא ו) כָּל זָכָר בְּבִנֵי אֶהְרֹן יֵאָכְלָנָה: **וְאָמוּ יוֹשְׁבֵת עָלָיו בְּדָם טָמֵא.**
שְׂבוּעִים, כִּיּוֹלָדֶת נִקְבָּה: **וְאִם נִבְעַל בַּעֲבֵרָה.** שָׂבָא עָלָיו אֶחָד מִקְרוֹבָיו,
אוּ מִפְּסוּלֵי כְהֻנָּה, שְׂאֵם הִיתָה נִקְבָּה הִיתָה נִפְסָלֶת מִן הַתְּרוּמָה, אִף
הָאֲנִדְרוּגִינוֹס נִפְסָל, אִף עַל פִּי שֶׁהַזָּכָר שֶׁנִּבְעַל לֹא נִפְסָל כְּדֹאִיתָא
בְּבִכּוּרוֹת (פֶּרֶק ז מִשְׁנָה ז). וְיֵשׁ מִפְּרָשִׁים, אֶפְלוּ נִבְעַל מִכָּל אָדָם נִפְסָל
מִתְּרוּמָה, מִשּׁוּם דְּבִיאתוֹ בַּעֲבֵרָה, וְיֵשׁ לְגַמְגֵּם, דִּהְיוּ תִּרְתִּי דְסִתְרִי, אִם
אִתָּה מְחֻשְׁבוֹ כְּזָכָר אֵינוּ נִפְסָל בְּבִיאת עֲבֵרָה אֶפְלוּ מִן הַכְּהֻנָּה, וְאִם אִתָּה
מְחֻשְׁבוֹ כְּנִקְבָּה אֵינָה נִפְסָלֶת כִּי אִם בְּבִיאת הַפְּסוּלִים אוּ בְּבִיאת אֶחָד
מִקְרוֹבִים שֶׁהִיא עֲרוּהָ: (ר"ע מברטנורה).

פרק ד - משנה ד

כִּיצַד שָׁוה לַאֲנָשִׁים וְנָשִׁים, חֲתָבִים עַל מִכְתּוֹ

וְקָלָתוֹ, כְּאֲנָשִׁים וְנָשִׁים. וְהַהוֹרְגוֹ שׁוֹגֵג גּוֹלָה,
וּמִזִּיד נִהְרָג, כְּאֲנָשִׁים וְנָשִׁים. וְאִמּוֹ מִבִּיָּאָה
עָלָיו קֶרֶבָן, כְּאֲנָשִׁים וְנָשִׁים. וְאוֹכֵל בִּקְדָּשֵׁי
הַגְּבוּל, כְּאֲנָשִׁים וְכַנְשִׁים. וְנוֹחַל לְכָל הַנִּחְלוֹת,
כְּאֲנָשִׁים וְכַנְשִׁים :

ר"ע מברטנורה וְנוֹחַל לְכָל הַנִּחְלוֹת. אִם אֵין שָׁם יוֹרֵשׁ אֵלָּא הוּא, יוֹרֵשׁ
הַכֹּל, דִּלְא תִימָא בְּרִיָּה בְּפָנֵי עַצְמוֹ הוּא וְלֹא בֵּר יִרְשָׁה הוּא, קָא מְשַׁמַּע
לּוֹ (בְּבֹא בְּתָרָא שָׁם) : (ר"ע מברטנורה).

פרק ד - משנה ה

כִּיצַד אֵינוֹ שָׁוֶה לְאֲנָשִׁים וְנָשִׁים. אֵין שׁוֹרְפִין
תְּרוּמָה עַל טִמְאַת זִיבָתוֹ, וְאֵין חִיבִין עָלָיו עַל
בִּיאת מְקֻדָּשׁ, לֹא כְּאֲנָשִׁים וְנָשִׁים. וְאֵינוֹ נֶעְרָד,
לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כַנְשִׁים. וְאֵין נִמְכָּר בְּעֶבֶד
עֲבָרִי, לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כַנְשִׁים. וְאִם אָמַר,
הִירֵנִי נָזִיר שְׁזָה לֹא אִישׁ וְלֹא אִשָּׁה, נָזִיר. רַבִּי
יוֹסִי אוֹמֵר, אֲנִדְּרוּגִינוֹס בְּרִיָּה בְּפָנֵי עַצְמָה
הוּא, וְלֹא יָכְלוּ חֲכָמִים לְהַכְרִיעַ עָלָיו אִם הוּא
אִישׁ אוֹ אִשָּׁה. אָבֵל טִמְטוֹם אֵינוֹ כֵּן, פְּעָמִים
שֶׁהוּא אִישׁ, פְּעָמִים שֶׁהוּא אִשָּׁה :

ר"ע מברטנורה אֵין שׁוֹרְפִין תְּרוּמָה וְכו'. אִם רָאָה לֵבָן לְבַד אוֹ אֶדָם לְבַד,
מְשׁוּם דִּהְיִי סֶפֶק, כְּדִתְנִן בְּמַסְכַּת זָבִים (פָּרָק ב מִשְׁנָה א). אָבֵל אִם רָאָה לֵבָן

וְאָדָם כְּאַחַת, שׁוֹרְפִין, שֶׁהוּא טָמֵא מִמָּה נִפְשָׁד. עַיִן בְּנִדָּה (דף כח) : וְאִין
חִיבִין עָלֵיו עַל בִּיאַת מְקֻדָּשׁ. אֶפְלוּ רָאָה לֵבָן וְאָדָם כְּאַחַת, מְשׁוּם דְּכִתִּיב
(בְּמִדְבָּר ה) מִזְכֹּר וְעַד נִקְבָּה, זָכָר וְנָדָא וְנִקְבָּה וְנָדָאִית : וְאִינוּ נִמְכָּר בְּעֶבֶד
עֲבָרִי וְכוּ'. מְשׁוּם דְּהָיִי סִפְק נִקְבָּה, וּכְתִיב (שְׁמוֹת כב) וְנִמְכָּר בְּגִנְבָתוֹ, וְלֹא
בְּגִנְבָתָהּ (סוּטָה פָּרָק ג מִשְׁנָה ח) : וְלֹא כְנָשִׁים. שְׁאֵב מוֹכֵר אֶת בִּתּוֹ הַקְטָנָה
לְאִמָּה, וְהֶאֱנִדְרוּגִינוֹס סִפְק זָכָר, וְאִין אָב מוֹכֵר אֶת בְּנוֹ לְעֶבֶד : וְאִינוּ
נִעְרָד. דְּזָכָר וְנִקְבָּה אֲמוּרִים בְּפִרְשֵׁת עֲרָכִים (וִיקְרָא כז), שְׁיָהָא זָכָר וְנָדָאִי אִין
נִקְבָּה וְנָדָאִית : אֲבָל טְמֵטוֹס וְכוּ'. וּבִתּוֹסְפָתָא הִגְרָסָא, אֲבָל טְמֵטוֹס אִינוּ
כֵּן, אֶלָּא אִין אִישׁ אִין סִפְק אִישׁ : (ר"ע מְבַרְטִנּוּרָה).

